

Maksātspējas
kontroles dienests

Maksātspējas sektora risku novērtējums

RĪGA
2023

Saturs

Termini	3
Ievads.....	4
1. Vispārējs sektora apraksts	5
2. Ievainojamība	6
2.1. Novēršanas likuma vispusīgums	6
2.2. Uzraudzības efektivitāte	8
2.3. Administratīvo sankciju pieejamība un piemērošana	12
2.4. Kriminālsodu pieejamība un piemērošana	14
2.5. Darbības uzsākšanas kontrole	15
2.6. Godprātīgums Novēršanas likuma prasību izpildē.....	16
2.7. Zināšanas par NILLTPFN.....	17
2.8. Risku novērtējuma un IKS efektivitāte	20
2.9. Darījumu izvērtēšanas un ziņošanas par aizdomīgiem darījumiem efektivitāte.....	21
2.10. Pieejamība informācijai par PLG.....	26
2.11. Uzticamas identifikācijas infrastruktūras pieejamība	27
2.12. Neatkarīgu informācijas avotu pieejamība	28
3. Citi ievainojamības faktori.....	30
3.1. Administratoru skaits	30
3.2. Klienta – parādnieka profils	31
3.3. Skaidras naudas apgrozība	32
3.4. Terorisma un proliferācijas finansēšana	33
3.4. Citi ievainojamības faktori	34
3.4.1. Nav iespējas izvēlēties savu klientu.....	34
3.4.2. Likvidācijas un novēlota maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšana	34
3.4.3. Dokumentu nenodošana administratoram	35
3.4.4. Finansējuma neesamība.....	37
4. Draudu novērtējums.....	39
4.1. Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu	39
4.2. Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā.....	40
4.3. Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā	41
4.4. Citi noziedzīgi nodarījumi	42
Kopsavilkums	44

Termini

1. **Administrators** – maksātnešpējas procesa administrators.
2. **Administratoru asociācija** – biedrība "Latvijas Maksātnešpējas procesa administratoru asociācija".
3. **EMUS** – Elektroniskā maksātnešpējas uzskaites sistēma.
4. **FID** – Finanšu izlūkošanas dienests.
5. **goAML** – Finanšu izlūkošanas dienesta Finanšu izlūkošanas datu saņemšanas un analīzes sistēma.
6. **IKS** – iekšējās kontroles sistēma.
7. **Instrukcija** – Administratoru asociācijas 2021. gada 12. jūlija maksātnešpējas procesa administratoru iekšējās kontroles sistēmas instrukcija "Kārtība par veicamo pasākumu kopumu Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma prasību izpildes nodrošināšanai un iekšējās kontroles sistēmas izveidei".
8. **KNAB** – Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs.
9. **Maksātnešpējas process** – juridiskās personas maksātnešpējas process un fiziskās personas maksātnešpējas process.
10. **Maksātnešpējas reģistrs** – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra vestais maksātnešpējas reģistrs.
11. **NILL** – noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija.
12. **NILLTPF** – noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšana.
13. **NILLTPFN** – noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršana.
14. **Novēršanas likums** – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums.
15. **NRA** – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas Finanšu izlūkošanas dienesta 2020. gada Nacionālajā Novēršanas risku novērtēšanas ziņojums par 2017. - 2019. gadu.
16. **Parādnieks** – maksātnešpējīgā juridiskā persona vai fiziskā persona.
17. **PLG** – patiesais labuma guvējs.
18. **PMLP** – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde.
19. **UR** – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs.
20. **VID** – Valsts ieņēmumu dienests.

Ievads

Maksātnespējas sektora risku novērtējuma mērķis ir sniegt izvērstu un pamatotu redzējumu par sektorā pastāvošajiem draudiem, ievainojamību, tipoloģijām, tendencēm un NILLTPF riskiem.

Maksātnespējas kontroles dienests veica sektorālā riska novērtējumu **par periodu no 2021. gada 12. jūlija¹ līdz 2022. gada 31. decembrim atbilstoši Pasaules Bankas izstrādātajai nefinanšu sektora metodoloģijai²**, vērtējot nozares ievainojamību.

Nozares ievainojamības faktori, kas attiecas uz NILLTPFN kontroles kvalitāti un efektivitāti (skatīt 2. nodaļu), tiek vērtēti 11 līmeņu vērtību skalā no 0 līdz 1, kur 0 nozīmē neeksistējošu, bet 1 – teicamu ievainojamības samazinošo faktoru ietekmi. Līdz ar to ievainojamības faktora augstāks vērtējums samazina nozares ievainojamību, savukārt zemāks vērtējums palielina nozares ievainojamību. Savukārt, vērtējot maksātnespējas nozares ievainojamību (skatīt 3. nodaļu), vērtējums atbilstoši metodoloģijai tiek veikts pretēji, proti, zemāks vērtējums nozares ievainojamības līmeni samazina, savukārt augstāks – palielina.

Draudu novērtēšanā ņemta vērā Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā esošā informācija, par noziedzīgiem nodarījumiem pret ģiņšiem, tautsaimniecībā, valsts institūciju dienestā un citiem **no 2016. gada 18. februāra līdz 2022. gada 31. decembrim**. Tajā skaitā vērtēta KNAB sniegtā informācija par izskatītajiem iesniegumiem vai veiktajām pārbaudēm par administratoru un citu personu, iespējams, prettiesisku rīcību maksātnespējas jomā **no 2017. gada līdz 2023. gadam**, kā arī FID sniegtā informācija par kriminālprocesiem, kas uzsākti pēc Krimināllikuma 195. panta (no 2020. gada līdz 2022. gadam).

Maksātnespējas kontroles dienests sektorālā riska novērtējuma izstrādei izmantoja:

- 1) iestādē pieejamo uzraudzības rezultātā iegūto informāciju;
- 2) ziņas no EMUS;
- 3) ziņas no maksātnespējas reģistra;
- 4) KNAB sniegto informāciju saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem korupcijā;
- 5) FID sniegto informāciju;
- 6) administratoru aptaujas rezultātus.³

---

¹ Maksātnespējas kontroles dienests patstāvīgu Novēršanas likuma prasību izpildes uzraudzību sāka īstenot no 2021. gada 12. jūlija, kad stājās spēkā attiecīgie grozījumi Novēršanas likumā (<https://likumi.lv/ta/id/324250-grozijumi-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-novēršanas-likuma>).

² Risk Assessment Support for Money Laundering/Terrorist Financing. Pieejams: <https://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/antimoney-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism-risk-assessment-support#1>.

³ Maksātnespējas kontroles dienests no 2023. gada 4. janvāra līdz 18. janvārim veica administratoru aptauju sektorālā riska novērtējuma izstrādei. Aptaujā piedalījās 121 respondents no kopskaitā 152 administratoriem.

1. Vispārējs sektora apraksts

Administratori ir valsts amatpersonas, kas īsteno valsts deleģētu funkciju – vadīt maksātnespējas procesu.⁴

Administratoru konkrētajā maksātnespējas procesā ieceļ tiesa, izmantojot EMUS uzturēto administratoru pretendentu sarakstu un tiesu informatīvās sistēmas nodrošinātu automatizētu un nejaušības principā balstītu atlasī.⁵ Līdz ar to administrators konkrētajā maksātnespējas procesā tiek iecelts pēc nejaušības principa un nevar izvēlēties savu klientu – maksātnespējīgo subjektu, kā arī nevar atteikties no darījuma attiecībām ar to.

Maksātnespējas likums paredz administratoram plašas pilnvaras maksātnespējas procesā, tostarp pilnvarojot administratoru pārņemt parādnieka mantu un rīkoties ar to, pieņemt lēmumus, kas ietekmē kreditoru intereses, kā arī kļūt par faktiski vienīgo maksātnespējīgā komersanta likumīgo vadītāju (amatpersonu) ar visplašākajām tiesībām pieņemt lēmumus un slēgt darījumus.⁶

Kopsakarā ar administratora pienākumu vadīt maksātnespējas procesu objektīvi un novērst iespējamus interešu konfliktus, no likuma sistēmas viedokļa ir redzams, ka administrators nav uzskatāms par vienkāršu parādnieka vai kreditora pārstāvi. Administrators pilda publisku uzdevumu un ir apveltīts ar publiskām pilnvarām. Uz to norāda arī administratora institūta attīstība, kuras rezultātā šobrīd administratoru amatā ieceļ Maksātnespējas kontroles dienesta direktors un administrators savā amata darbībā ir pielīdzināts valsts amatpersonai.⁷ Salīdzinoši nesekmīgi izšķīrās apveltīt administratorus ar vēl plašākām pilnvarām, iekļaujot viņus Novēršanas likuma subjektu lokā, kas liecina par administratora institūta nozīmīguma vēl tālāku attīstību.

Vienlaikus, ņemot vērā to, ka administratori ir kļuvuši par Novēršanas likuma subjektiem tikai 2020. gada 1. janvārī, NRA nav identificēti specifiski riski, kas būtu attiecināmi tieši uz maksātnespējas sektoru un administratoriem kā Novēršanas likuma subjektiem.

No 2021. gada 12. jūlija⁸ administratorus Novēršanas likuma prasību izpildē līdztekus katra patstāvīgi uzrauga divas uzraudzības un kontroles institūcijas – Maksātnespējas kontroles dienests un Administratoru asociācija, vienlaikus tikai Maksātnespējas kontroles dienests var piemērot administratoram sankciju par Novēršanas likuma pārkāpumu.⁹

---

⁴ Maksātnespējas likuma 9. panta pirmā daļa.

⁵ Maksātnespējas likuma 19. pants.

⁶ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 secinājumu daļas 24.2. punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/278733-par-2014-gada-25-septembra-likuma-grozijumi-maksatnespejas-likuma-2-panta-un-2014-gada-30-oktobra-likuma-grozijumi-likuma-par-i...>

⁷ Latvijas Republikas Augstākā tiesa 2018. gada 24. maija lēmums lietā Nr. C04268909, SKC-618/2018. Pieejams: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5457>.

⁸ Likums "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/324250-grozijumi-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-novēršanas-likuma>.

⁹ Novēršanas likuma 45. panta pirmās daļas 10. punkts kopsakarā ar Novēršanas likuma 77. panta pirmo daļu.

2. Ievainojamība

Šajā nodaļā tiks analizēti šādi vispārīgie ievainojamības rādītāji:

1. **Novēršanas likuma vispusīgums** – vai ir visaptverošs NILLTPFN jomas regulējums, tostarp attiecībā uz preventīvajiem pasākumiem un administratoru uzraudzību Novēršanas likuma prasību izpildē.
2. **Uzraudzības efektivitāte** – vai uzraudzības un kontroles institūcijai ir visaptverošs tiesiskais regulējums, nepieciešamās pilnvaras uzraudzības īstenošanai, resursi, uz risku izvērtējumu balstīta pieeja uzraudzībai, tostarp klātienēs un neklātienēs pārbaužu veikšanai.
3. **Administratīvo sankciju pieejamība un piemērošana** – vai pieejamas efektīvas, samērīgas un preventīva rakstura administratīvās sankcijas.
4. **Kriminālsodu pieejamība un piemērošana** – vai pieejamas efektīvas, samērīgas un preventīva rakstura kriminālās sankcijas.
5. **Darbības uzsākšanas kontrole** – vai ir regulēta administratoru iekļūšana profesijā un vai regulējuma izpilde tiek atbilstoši nodrošināta.
6. **Godprātīgums Novēršanas likuma prasību izpildē** – vai administratori godprātīgi izpilda Novēršanas likuma prasības, neiesaistās noziedzīgos nodarījumos, kas saistīti ar NILLTPF, netiek neapzināti izmantoti NILLTPF.
7. **Zināšanas par NILLTPFN** – vai administratori izprot Novēršanas likuma prasības.
8. **Risku novērtējuma un IKS efektivitāte** – vai administratoriem ir izveidota efektīva iekšējā risku novērtējumu sistēma un efektīvs IKS.
9. **Darījumu izvērtēšanas un ziņošanas par aizdomīgiem darījumiem efektivitāte** – vai administratoriem IKS ir definēts, kādi darījumi tiks padziļināti izpētīti, vai tiek dokumentēta darījumu izpēte, vai tiek savlaicīgi ziņots par aizdomīgiem darījumiem.
10. **Pieejamība informācijai par PLG** – cik viegli ir slēpt informāciju par patieso PLG.
11. **Uzticamas identifikācijas infrastruktūras pieejamība** - vai administratoriem pieejami uzticami informācijas avoti.
12. **Neatkarīgu informācijas avotu pieejamība** – vai administratoriem pieejami avoti klienta identifikācijai un klienta un darījumu riska izvērtēšanai.

Nodaļā tiks īsi analizēta sektora ievainojamība attiecībā uz **terorisma un proliferācijas finansēšanu**.

2.1. Novēršanas likuma vispusīgums

Piešķirtais vērtējums: vidēji augsts (0.6)

Administratori ir Novēršanas likuma subjekti¹⁰ no 2020. gada 1. janvāra.¹¹ Ar šiem grozījumiem tika paplašināts Novēršanas likuma subjektu loks, iekļaujot tajā arī administratorus, lai nodrošinātu, ka ar maksātnespējas procesa starpniecību netiek legalizēti noziedzīgi iegūti

¹⁰ Novēršanas likuma 3. panta pirmās daļas 13. punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-noversanas-likums>.

¹¹ Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/307811-grozījumi-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-finansēšanas-noversanas-likuma>.

līdzekļi.¹² Attiecīgi no 2020. gada 1. janvāra Novēršanas likuma prasības attiecas arī uz administratoriem un secīgi uz maksātnespējas sektoru.

Līdz ar 2020. gadu administratoriem ir saistoši visi Novēršanas likumā noteiktie pienākumi un tiesības, t.sk. attiecībā uz klienta izpēti, darījumu uzraudzību, ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem u.c. Norma, ar kuru administratori kļuva par Novēršanas likuma subjektiem 2020. gada 1. janvārī, ir piemērojama arī tiem apstākļiem, kas radušies pirms, bet turpinās pēc tiesību normas spēkā stāšanās (ievadītiem jeb turpinātiem apstākļiem), proti, tai ir tūlītējs spēks attiecībā arī uz iepriekš nodibinātām tiesiskajām attiecībām.¹³ Līdz ar to administratoriem ir saistošas Novēršanas likumā noteiktās prasības arī attiecībā uz tiem viņu lietvedībā esošajiem maksātnespējas procesiem, kas pasludināti pirms 2020. gada 1. janvāra. Vienlaikus norādāms, ka par attiecīgo grozījumu Novēršanas likumā spēku laikā maksātnespējas sektora uzraudzības un kontroles institūcijām (Maksātnespējas kontroles dienestam un Administratoru asociācijai) pastāv atšķirīgs viedoklis. Proti, Administratoru asociācijas izdotajā Instrukcijā noteikts, ka tā ir attiecināma un piemērojama tikai uz tiem administratoriem, kuru lietvedībā ir maksātnespējas procesi, kas uzsākti un pasludināti pēc 2020. gada 1. janvāra. Neskatoties uz Maksātnespējas kontroles dienesta aicinājumiem Instrukciju attiecīgi grozīt, Administratoru asociācija to nav darījusi, jo nepiekrīt Maksātnespējas kontroles dienesta viedoklim par attiecīgo Novēršanas likuma normu spēku laikā.¹⁴ Šāda viedokļu nesakrītība apdraud tiesisko noteiktību Novēršanas likuma prasību izpildē.

No 2021. gada 12. jūlija¹⁵ administratorus Novēršanas likuma prasību izpildē līdztekus katra patstāvīgi uzrauga Maksātnespējas kontroles dienests un Administratoru asociācija.¹⁶ Pirms šiem grozījumiem administratoru uzraudzību Novēršanas likuma prasību izpildē īstenoja Administratoru asociācija, Maksātnespējas kontroles dienestam tika piešķirtas pilnvaras piemērot administratoram sankciju par Novēršanas likuma pārkāpumu (pēc Administratoru asociācijas ierosinājuma). Abas uzraudzības un kontroles institūcijas, būdamas divas patstāvīgas un institucionāli neatkarīgas institūcijas, īsteno atšķirīgu pieeju administratoru uzraudzībā Novēršanas likuma prasību izpildē (piemēram, attiecībā uz iepriekš minēto Novēršanas likuma normu spēku laikā). Attiecīgi abas institūcijas arī nevar izdot kopīgas vadlīnijas administratoriem NILLTPFN jomā. Minētais apdraud efektīvas uzraudzības īstenošanu attiecībā uz administratoriem, kas savukārt potenciāli palielina risku, ka maksātnespējas procesi var tikt izmantoti, lai legalizētu noziedzīgi iegūtus līdzekļus. Maksātnespējas kontroles dienests secina, ka nav iespējams šādā formā īstenot efektīvu administratoru uzraudzību Novēršanas likuma prasību izpildē, jo nav iespējams pilnvērtīgi nodrošināt vienveidīgu uzraugāmo personu rīcību, kas būtu atbilstoša Novēršanas likuma prasībām. Tāpat administratori vērsuši uzmanību, ka, ņemot vērā, ka Administratoru asociācijas valdes locekļi vienlaikus arī praktizē kā zvērināti advokāti, pastāv risks, ka viņi kā zvērināti advokāti pārstāv parādnieku un parādnieku pārstāvi un savu klientu aizstāvībai izmanto informāciju, kas iegūta kā uzraudzības un kontroles

¹² Likumprojekta "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/4BB13AB66D7D4F19C22583D10052D381?OpenDocument>.

¹³ Finanšu ministrijas 2022. gada 21. marta vēstule Nr. 2.1-19/17/881.

¹⁴ Maksātnespējas kontroles dienesta 2022. gada 30. marta vēstule Nr. 1-87n/2022/38 "Par Finanšu ministrijas vēstuli".

¹⁵ Likums "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/324250-grozijumi-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-novēršanas-likuma>.

¹⁶ Novēršanas likuma 45. panta pirmās daļas 10. punkts kopsakarā ar Novēršanas likuma 77. panta pirmo daļu.

institūcijai (piemēram, informācija par iesniegto ziņojumu par aizdomīgu darījumu). Administratoru asociācija šādos gadījumos var arī ietekmēt administratoru, izmantojot savas pilnvaras kā uzraudzības un kontroles institūcija.¹⁷

Attiecīgi kā **galveno trūkumu Novēršanas likuma regulējumā** attiecībā uz administratoriem uzskatām apstākli, ka administratorus Novēršanas likuma prasību izpildē vienlaikus uzrauga divas institucionāli neatkarīgas uzraudzības un kontroles institūcijas – Administratoru asociācija un Maksātnešpējas kontroles dienests.

Līdz ar to izsakām **priekšlikumu** centralizēt uzraudzību Novēršanas likuma prasību izpildē attiecībā uz administratoriem un noteikt vienu uzraudzības un kontroles institūciju – Maksātnešpējas kontroles dienestu un virzīt attiecīgus grozījumus Novēršanas likumā.

2.2. Uzraudzības efektivitāte

Piešķirtais vērtējums: vidējs (0.5)

Maksātnešpējas kontroles dienests attiecībā uz maksātnešpējas procesu uzraudzību jau ilgstoši izmanto riskos balstītu uzraudzības pieeju. Attiecīgi šajā jau pastāvošajā uzraudzības modelī no 2021. gada 12. jūlija integrēti Novēršanas likuma izpildes riski. Maksātnešpējas kontroles dienesta izstrādātais un īstenotais uz riskiem balstītais uzraudzības modelis ļauj vispusīgi un efektīvi veikt administratoru uzraudzību par Novēršanas likuma prasību ievērošanu, pēc nepieciešamības izvērtējot klātienes vai neklātienes pārbaūžu veikšanas pamatu un pārbaūžu apjomu (tematiskā vai padziļinātā pārbaude). Uzraudzības modeļa pamatā ir:

- 1) Uzraudzības stratēģija 2022.-2023. gadam, kurā definēti NRA identificētie riski ciktāl tie attiecināmi uz administratoriem;¹⁸
- 2) pārbaūžu plānošanas stratēģija 2022.-2023. gadam, kurā noteikti pamatprincipi un kritēriji riskos balstītu pārbaūžu, tostarp par Novēršanas likuma prasību ievērošanu administratoru darbībā, nodrošināšanai;
- 3) pārbaūžu plāns 2022. gadam;
- 4) informācija par iespējamiem Novēršanas likuma pārkāpumiem administratoru rīcībā.

Lai nodrošinātu, ka maksātnešpējas process netiek izmantots, lai noslēptu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju (saistībā ar darījumiem, kas veikti pirms maksātnešpējas procesa), kā arī lai veiktu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju (personai iegādājoties klienta mantu par noziedzīgi iegūtiem naudas līdzekļiem), tiek veiktas plānotās un neplānotās pārbaudes, kas papildus iedalās klātienes vai neklātienes pārbaudēs. Pamatojoties uz gada pārbaūžu plānu, tiek veiktas plānotās pārbaudes, kas atkarībā no risku izvērtējuma tiek veiktas kā klātienes pārbaudes (lielākā daļa plānoto pārbaūžu) vai neklātienes pārbaudes. Savukārt, ņemot vērā iestādē saņemto un iegūto informāciju par administratora rīcību Novēršanas likuma prasību izpildē, tiek veiktas neplānotās pārbaudes un tās pārsvarā tiek veiktas kā neklātienes pārbaudes, ja netiek konstatēta nepieciešamība informācijas noskaidrošanai veikt klātienes pārbaudi.

¹⁷ Saskaņā ar datiem no administratoru aptaujas rezultātiem par sadarbību ar Maksātnešpējas kontroles dienestu 2022. gadā.

¹⁸ Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/media/2074/download>

Potenciālos NILLTPF riskus palīdz identificēt EMUS, kurā ir pieejami maksātnespējas procesa lietā reģistrētie dokumenti un informācija par attiecīgā maksātnespējas procesa norisi. Tāpat Maksātnespējas kontroles dienestam ir tiesības pieprasīt maksātnespējīgo juridisko personu banku kontu izrakstus¹⁹, tādējādi atvieglojot uzraudzības veikšanu un ļaujot identificēt darījumus, kuri pirmšķietami varētu tikt atzīti par aizdomīgiem.

Pārbaudes ietvaros, ņemot vērā pārbaudes tvērumu, tiek pārbaudīts:

- 1) administratora profesionālās darbības risku novērtējums;
- 2) IKS atbilstība Novēršanas likuma 7. panta pirmās daļas prasībām;
- 3) klienta identifikācijas un izpētes procesa atbilstība iekšējās kontroles sistēmai;
- 4) vai klienta izpētes procesā noskaidrota informācija par PLG, kā arī vai PLG vai kāds no viņa ģimenes locekļiem ir politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklis vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona;
- 5) vai klienta izpētes procesā apzināti visi Novēršanas likuma riski, piemērota padziļinātā pārbaude;
- 6) vai nodrošināta klienta izpētes procesa dokumentēšana, pamatojošo dokumentu pieejamība;
- 7) vai veikta klienta darījumu uzraudzība, pamatojošo dokumentu pieejamība;
- 8) vai nekavējoties izpildīts ziņošanas pienākums par aizdomīgu darījumu;
- 9) vai ievērots aizliegums izpaust ziņošanas faktu;
- 10) vai veikta risku novērtējuma aktualizēšana un IKS uzlabošana;
- 11) vai veikta Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma 2. panta otrajā daļā noteiktā pienākuma izpilde.

Praksē secināts, ka Maksātnespējas kontroles dienesta īstenotajā uzraudzības modeli savstarpēji mijiedarbojas uzraudzības kompetence pār Maksātnespējas likuma tiesību normu ievērošanu un uzraudzības kompetence NILLTPFN jomā. Attiecīgi, piemēram, veicot pārbaudi par Maksātnespējas likuma ievērošanu, var tikt konstatēti iespējami Novēršanas likuma prasību pārkāpumi, par kuriem tālāk tiek īstenota atsevišķa pārbaude.

Konstatējot administratora rīcībā Novēršanas likumā noteikto prasību neizpildi, tiek vērtēts izdarītā pārkāpuma raksturs:

- 1) cik būtisku apdraudējumu tas radījis/ var radīt tiesiski aizsargātām interesēm;
- 2) vai pārkāpums ir novērsts, vai to ir iespējams novērst;
- 3) pārkāpuma ilgums;
- 4) pārkāpuma izdarīšanas iemesls;
- 5) pārkāpuma izdarīšanas sistemātiskums pēdējo divu gadu laikā.

Ja izvērtējot konkrētos apstākļus, tiek konstatēts, ka izdarītais pārkāpums nav radījis tādu apdraudējumu tiesiski aizsargātām interesēm, lai par to piemērotu sankciju (maznozīmīgs pārkāpums) un to ir iespējams novērst, administratoram tiek izskaidrota rīcība konstatēto pārkāpumu novēršanai, vienlaikus iestādei kontrolējot tās izpildi.²⁰

Uzsākot patstāvīgi īstenot uz risku izvērtējamu balstītu uzraudzību, Maksātnespējas kontroles dienests no 2021. gada 12. jūlija līdz 2022. gada 31. decembrim ir nodrošinājis pārbaudīšanu 26 maksātnespējas procesos, veicot 9 neplānotas un 17 plānotas administratoru

¹⁹ Kredītiestāžu likuma 63. panta pirmās daļas 20. punkts.

²⁰ Novēršanas likuma 47. panta pirmās daļas 4. punkts.

rīcības pārbaudes Novēršanas likuma prasību izpildē. No noslēgtajām pārbaudēm 13 pārbaudēs tika ierosināta sankciju piemērošana un 12 pārbaudēs tika izskaidrota administratora rīcības nepareizība un sagaidāmā rīcība konstatēto pārkāpumu novēršanai. Vienā lietā pārbaude vēl nav noslēgta.

Pārbaudēs biežāk konstatētie trūkumi, par kuriem administratoram skaidrota rīcības nepareizība:

- ✓ nav izstrādāts un dokumentēts administratora profesionālās darbības risku novērtējums vai tas izstrādāts formāli;
- ✓ IKS nav iekļauta kārtība, kādā ir nosakāms klienta riska līmenis, līdz ar to bez administratora papildu paskaidrojumiem nevar pārliecināties, vai klienta riska līmenis ir noteikts atbilstoši;
- ✓ IKS nav paredzēti noteikumi, kādos gadījumos tiek veikta klienta darījumu padziļinātā izpēte un kādi pasākumi padziļinātās izpētes laikā tiek veikti;
- ✓ IKS nav ietvertas aizdomīgu darījumu pazīmes ("sarkanie karogi"), tostarp par aizdomīgiem darījumiem nodokļu jomā, kuras konstatējot veicama padziļināta klienta izpēte vai darījumu uzraudzība;
- ✓ nav dokumentēti klientu un viņu veikto darījumu izpētes rezultāti un izpētes ietvaros izdarītie secinājumi, nav saglabāti dokumenti, kas pierāda izpētes veikšanu;
- ✓ IKS nav iekļauti noteikumi par politiku un procedūru pārskatīšanas kārtību;
- ✓ nav patstāvīgi un savlaicīgi nodrošināta IKS atbilstība normatīvo aktu prasībām;
- ✓ nav izstrādāts regulējums sankciju risku pārvaldībai vai tas izstrādāts formāli.

Administratoriem piemērotas sankcijas par šādiem pārkāpumiem:

- ✓ nekavējoties nav ziņots par konstatētajiem aizdomīgiem darījumiem;
- ✓ nekavējoties nav ziņots par konstatētajiem darījumiem, kā arī nav nodrošinātas Novēršanas likumā paredzētās IKS obligātās sastāvdaļas;
- ✓ nav veikta klienta izpēte vairāk kā gadu un nav papildināts IKS ar sadaļu par ziņošanu FID un IKS nav pārskatīta;
- ✓ informēti vienošanās (slēgta starp parādnieku, zvērinātu advokātu biroju un kreditoru) dalībnieki un parādnieka kreditori par ziņošanas faktu FID, ilgstoši nav veikta parādnieka izpēte un nav iesniegti Maksātnespējas kontroles dienestam dokumenti, kas apliecina parādnieka slēgto darījumu izvērtēšanu;
- ✓ nekavējoties nav ziņots FID par konstatētajiem aizdomīgajiem darījumiem un nav veikta pilnīga un vispusīga parādnieka izpēte, tai skaitā nenoskaidrojot patiesā labuma guvēju un to, vai kāds no viņa ģimenes locekļiem ir politiski nozīmīga persona, politiski nozīmīgas personas ģimenes loceklis vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistīta persona;
- ✓ nav iesniegts profesionālās darbības risku novērtējums, kas izstrādāts, ņemot vērā Administratoru asociācijas izstrādāto sektorālo risku novērtējumu, un nav iesniegti Maksātnespējas kontroles dienestam klienta izpētes dokumenti un informācija;
- ✓ nekavējoties nav ziņots par konstatētajiem aizdomīgiem darījumiem un, veicot darījuma izpēti, nav gūta pārliecība par aizdomīga darījuma esamību (piemēram, attiecībā uz nekustamā īpašuma atsavināšanas darījumiem).

Īstenoto uzraudzības pasākumu (regulāras pārbaudes, rīcības nepareizības izskaidrošanā sniegtās rekomendācijas, informatīvo materiālu publicēšana un apmācības) rezultātā vērojama pārkāpumu samazināšanās administratoru rīcībā. Piemēram, 2021. gada nogalē/2022. gada sākumā administratoru IKS konstatētās pretrunas ar normatīvajiem aktiem saistībā ar izmaiņām

ziņošanas par aizdomīgu darījumu kārtībā, kas stājās spēkā 2021. gada 1. oktobrī, vairs nav tik aktuālas. Tāpat samazinās gadījumu skaits, kad IKS nesatur aizdomīgu darījumu pazīmju uzskaitījumus vai IKS nesatur regulējumu sankciju risku pārvaldībai u.c. Turklāt ir gadījumi, kad uzraudzības pasākumu veikšana veicina administratora ziņojuma par aizdomīgu darījumu iesniegšanu FID. Minētais norāda uz iestādes īstenoto uzraudzības pasākumu efektivitāti. Vienlaikus pusotra gada periods²¹ nav pietiekams, lai iegūtu objektīvu informāciju par pārbaudes mehānismu efektivitāti un to ietekmi uz iespējamo pārkāpumu samazināšanos administratoru rīcībā.

Lai nodrošinātu 2021. gada jūnija NILLTPF novēršanas likuma grozījumos paredzēto attiecīgā likuma prasību izpildes kontroles modeli, Maksātnespējas kontroles dienestā ar 2021. gada 1. janvāri izveidotas divas jaunas amata vietas. Vienlaikus ar piešķirtajām papildu amata vietām Maksātnespējas kontroles dienests nespēj nodrošināt nepieciešamo uzraudzības darbību tvērumu, jo katrā pārbaudē tiek konstatēti mazāk būtiski vai būtiski Novēršanas likuma pārkāpumi. Tāpat konstatēto risku un nepieciešamo pārbaužu skaits pārsniedz iestādei pieejamos resursus. Attiecīgi būtu izvērtējams jautājums par papildu amata vietu piešķiršanu. Tāpat Maksātnespējas kontroles dienests šobrīd saskaras ar problēmu, ka pieredzējuši speciālisti, tostarp NILLTPF jomā, pamet darbu Maksātnespējas kontroles dienestā atalgojuma dēļ. Līdz ar to, lai iestāde arī turpmāk varētu pilnvērtīgi īstenot savas funkcijas arī kā uzraudzības un kontroles institūcija Novēršanas likuma izpratnē, aktīvi jāmēģina rast veidus, kā celt iestādes nodarbināto atalgojumu, tādējādi stiprinot Maksātnespējas kontroles dienesta kapacitāti, tostarp Novēršanas likuma prasību uzraudzībā.

Tāpat uzraudzības kontekstā atkārtoti jāmin problemātika, kas saistīta ar to, ka maksātnespējas sektorā ir divas uzraudzības un kontroles institūcijas – Maksātnespējas kontroles dienests un Administratoru asociācija. Minētais apdraud efektīvas uzraudzības īstenošanu attiecībā uz administratoriem, kas savukārt potenciāli palielina risku, ka maksātnespējas process var tikt izmantots, lai noslēptu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju (saistībā ar darījumiem, kas veikti pirms maksātnespējas procesa).

Tāpat ir vērojama būtiska atšķirība starp Maksātnespējas kontroles dienesta un Administratoru asociācijas uzraudzības rezultātiem. Administratori tika iekļauti Novēršanas likuma subjektu lokā no 2020. gada 1. janvāra, tomēr Maksātnespējas kontroles dienests no Administratoru asociācijas nav saņēmis nevienu ierosinājumu par sankcijas piemērošanu, kaut, pēc Maksātnespējas kontroles dienesta pieejamajiem datiem, Administratoru asociācija 2021. gada novembrī uzsāka 15 pārbaudes, pārbaudot administratoru rīcību Novēršanas likuma prasību izpildē. Līdz ar to ir pamatotas šaubas par Administratoru asociācijas īstenotās uzraudzības efektivitāti.

Šobrīd abas kontroles institūcijas savstarpēji vairs nekoordinē veiktos uzraudzības pasākumus Novēršanas likuma prasību izpildē²², kas, saprotams, negatīvi ietekmē sektora uzraudzības pasākumu efektivitāti.

---

²¹ No 2021. gada 12. jūlija, kad Maksātnespējas kontroles dienests patstāvīgi īsteno uzraudzības un kontroles pasākumus pār Novēršanas likuma prasību izpildi.

²² Lai īstenotu sadarbību administratoru uzraudzībā saistībā ar Novēršanas likuma prasību izpildi, 2021. gada 18. oktobrī stājās spēkā Administratoru asociācijas un Maksātnespējas kontroles dienesta noslēgtais nodomu protokols par informācijas apmaiņu, veicot administratoru uzraudzību par Novēršanas likuma prasību izpildi (turpmāk – Nodomu protokols). Tas tika parakstīts pēc Maksātnespējas kontroles dienesta iniciatīvas, lai

Nemot vērā minēto, politikas veidotājam NILLTPFN jomā ir jāpārskata uzraudzības funkcijas Novēršanas likuma prasību izpildē nodrošināšana attiecībā uz administratoriem, nosakot sektoram vienu uzraudzības un kontroles institūciju. Pat salīdzinoši īsā perioda uzraudzības rezultāti norāda, ka Maksātnespējas kontroles dienests spēj nodrošināt efektīvu Novēršanas likuma prasību uzraudzību pār administratoriem, līdz ar to ierosinām, ka turpmāk administratorus Novēršanas likuma prasību izpildē uzraudzītu tikai Maksātnespējas kontroles dienests.

Kopsavilkumā kā **galvenie trūkumi**, kas apdraud uzraudzības efektivitāti, ir:

- ✓ Maksātnespējas kontroles dienesta cilvēkresursu trūkums pilnvērtīgai Novēršanas likuma prasību uzraudzības veikšanai;
- ✓ Maksātnespējas sektorā ir divas institucionāli savstarpēji neatkarīgas uzraudzības un kontroles institūcijas – Maksātnespējas kontroles dienests un Administratoru asociācija, kas nespēj īstenot kopīgus uzraudzības pasākumus attiecībā uz Novēršanas likuma prasību izpildi.

Attiecīgi izsakām šādus **priekšlikumus**, lai uzlabotu uzraudzības efektivitāti maksātnespējas sektorā:

- ✓ Piešķirt Maksātnespējas kontroles dienestam papildu 2 amata vietas Novēršanas likumā noteikto funkciju veikšanai;
- ✓ Piešķirt Maksātnespējas kontroles dienestam papildu finansējumu atalgojuma palielināšanai juriskonsultiem, kas īsteno Novēršanas likumā noteiktās funkcijas, tādējādi stiprinot iestādes kapacitāti;
- ✓ Maksātnespējas sektoram noteikt vienu uzraudzības un kontroles institūciju – Maksātnespējas kontroles dienestu.

2.3. Administratīvo sankciju pieejamība un piemērošana

Piešķirtais vērtējums: augsts (0.7)

Kopš 2020. gada 1. janvāra Maksātnespējas kontroles dienests²³ ir tiesīgs atbilstoši Novēršanas likuma 78. pantam administratoriem piemērot šādas sankcijas, ja tiek konstatēti normatīvo aktu pārkāpumi NILLTPF jomā:

---

nodrošinātu, ka abu uzraudzības un kontroles institūciju uzraudzības pasākumi nedublējās. Atbilstoši Nodomu protokolam bija paredzēts, ka Maksātnespējas kontroles dienests un Administratoru asociācija regulāri apmainīsies ar informāciju par plānotajiem uzraudzības pasākumiem un uzraudzības īstenošanas rezultātiem attiecībā uz administratoru uzraudzību Novēršanas likuma prasību izpildē. Jāņem vērā, ka Administratoru asociācija nesniedza Nodomu protokolā noteikto informāciju saistībā ar veikto pārbaužu rezultātiem. Ilgstoši nesaņemot informāciju no Administratoru asociācijas, Maksātnespējas kontroles dienests paziņoja par atkāpšanos no Nodomu protokola. Nodomu protokols ir zaudējis spēku 2022. gada 19. decembrī.

²³ Saskaņā ar Novēršanas likuma 45. panta pirmās daļas 10. punktu un 77. panta pirmo daļu administratorus Novēršanas likuma prasību izpildē uzrauga un kontrolē Administratoru asociācija un Maksātnespējas kontroles dienests. Saskaņā ar Novēršanas likuma 77. panta pirmo daļu šā likuma 78. panta pirmajā daļā noteiktās sankcijas attiecībā uz administratoriem piemēro Maksātnespējas kontroles dienests pēc Administratoru asociācijas ierosinājuma vai bez tā, ja Maksātnespējas kontroles dienests uzraudzības un kontroles pasākumus veicis patstāvīgi.

- ✓ izteikt publisku paziņojumu, norādot par pārkāpumu atbildīgo personu un pārkāpuma būtību;
- ✓ izteikt brīdinājumu;
- ✓ uzlikt par pārkāpumu atbildīgajai personai soda naudu līdz 1 000 000 *euro*;
- ✓ apturēt vai pārtraukt darbību un dot kredītiestādēm vai maksājumu pakalpojumu sniedzējiem rīkojumus par likuma subjekta norēķinu operāciju daļēju vai pilnīgu apturēšanu;
- ✓ noteikt pagaidu aizliegumu par pārkāpumu atbildīgajai personai pildīt tai Novēršanas likuma subjekta noteiktos pienākumus;
- ✓ noteikt pienākumu veikt noteiktu rīcību vai atturēties no tās.

Papildus no pārkāpumiem atturošs mehānisms ietverts Maksātnespējas likumā²⁴ - ierobežojums piecus gadus pretendēt uz administratora amatu vai būt par tiesiskās aizsardzības procesa uzraugošo personu, ja persona atcelta no amata saistībā ar NILLTPF novēršanai noteikto prasību neievērošanu. Savukārt, lai stiprinātu tiesisko noteiktību amata jautājumu regulējumā, Maksātnespējas likumā noteikts, ka Novēršanas likumā noteikto sankciju par darbības apturēšanu un pārtraukšanu piemērošana vienlaikus ir arī pamats administratora atcelšanai no amata vai arī atstādināšanai no amata darbības veikšanas.

Lai nodrošinātu samērīgu un vienlīdzīgu Novēršanas likumā noteikto sankciju piemērošanu administratoriem, lēmumu pieņemšanu atbilstoši faktiskajiem apstākļiem un pieļautā pārkāpuma raksturam un smagumam, panāktu efektīvu administratoru darbības uzlabošanu vai pārkāpuma novēršanu, kā arī nodrošinātu pamatprincipu ievērošanu, piemērojot sankcijas, Maksātnespējas kontroles dienests ir izstrādājis ieteikumus sankciju par Novēršanas likuma pārkāpumiem noteikšanai administratoriem.²⁵ Ieteikumi tiek periodiski pārskatīti. Kā iepriekšējā nodaļā skaidrots, ja iestāde konstatē maznozīmīgu pārkāpumu, kas nav noteiktā periodā veikts atkārtoti, sankcija netiek piemērota, bet tiek izskaidrota rīcības nepareizība.

Maksātnespējas kontroles dienests, patstāvīgi konstatējot administratora pieļautu Novēršanas likuma pārkāpumu, 2021. gadā pieņēma vienu lēmumu par sankcijas – brīdinājuma, piemērošanu. Savukārt 2022. gadā Maksātnespējas kontroles dienests sankcijas par Novēršanas likuma pārkāpumiem piemēroja 7 administratoriem:

- ✓ 3 lēmumi par brīdinājuma izteikšanu;
- ✓ 4 lēmumi ar kopējo piemēroto soda naudu 1 650 *euro* apmērā.

Informācija par administratoriem piemērotajām sankcijām pieejama Maksātnespējas kontroles dienesta tīmekļa vietnē (<https://www.mkd.gov.lv/lv/atbildiba-par-NILLTPF>).

Maksātnespējas kontroles dienestā 2021. un 2022. gadā nav saņemti ierosinājumi no Administratoru asociācijas par sankciju piemērošanu.

²⁴ Grozījumi Maksātnespējas likumā, kas stājās spēkā 2021. gada 7. septembrī. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/325900-grozijumi-maksatnespejas-likuma>.

²⁵ Maksātnespējas kontroles dienesta 2021. gada 23. augusta ieteikumi Nr. 1-03/2021/11 Ieteikumi sankciju par "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma pārkāpumiem noteikšanai maksātnespējas procesa administratoriem". Pieejams: <https://www.mkd.gov.lv/lv/atbildiba-par-NILLTPF>.

Nav konstatēti trūkumi un nav izsakāmi priekšlikumi saistībā ar administratīvo sankciju pieejamību un piemērošanu. Vienlaikus saprotams, ka administratīvo sankciju piemērošana nav skatāma atrauti no uzraudzības efektivitātes. Ja Maksātnešpējas kontroles dienestam būtu papildu cilvēkresursi, ko veltīt uzraudzības instrumentu īstenošanai, tad var prezumēt, ka tas attiecīgi ietekmētu administratīvo sankciju piemērošanu.

2.4. Kriminālsodu pieejamība un piemērošana

Piešķirtais vērtējums: augsts (0.7)

[Krimināllikuma 195. pants](#) paredz sodus par NILL un tas ir attiecināms uz fiziskām personām, kas legalizējušas noziedzīgi iegūtus līdzekļus vai mantu. Minētais pants, atkarībā no NILL iesaistīto personu skaita un apmēra, paredz tādus soda veidus kā probācijas uzraudzība, sabiedriskais darbs, naudas sods, īslaicīga brīvības atņemšana, vai brīvības atņemšana uz laiku līdz divpadsmit gadiem (liela apjoma NILL vai organizētā grupā), ar vai bez mantas konfiskācijas un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās.

[Krimināllikuma 79.² pants](#) paredz sodus par terorisma finansēšanu, kā soda veidus paredzot brīvības atņemšanu no astoņiem līdz divdesmit gadiem, ar vai bez mantas konfiskācijas un ar vai bez probācijas uzraudzības.

Savukārt [Krimināllikuma 73.¹ pants](#) paredz, ka par masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanas, glabāšanas, pārvietošanas, lietošanas vai izplatīšanas finansēšanu, atkarībā no apmēra, soda ar mūža ieslodzījumu vai brīvības atņemšanu no astoņiem līdz divdesmit gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

[Krimināllikuma 84. pants](#) paredz, ka par starptautisko organizāciju noteikto sankciju vai par Latvijas Republikas noteikto nacionālo sankciju pārkāpšanu, atkarībā no radītā kaitējuma un iesaistīto personu skaita, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem (būtiska kaitējuma gadījumā līdz pieciem gadiem, ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās vai valsts amatpersona līdz astoņiem gadiem) vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.

Maksātnešpējas kontroles dienesta rīcībā nav informācijas par notiesājošiem spriedumiem laika periodā no 2020. līdz 2022. gadam, kur NILL un/vai terorisma finansēšanā būtu iesaistīts kāds administrators.

Nav konstatēti trūkumi un nav izsakāmi priekšlikumi saistībā ar kriminālsodu pieejamību. Savukārt Maksātnešpējas kontroles dienesta kompetencē nav kriminālsodu piemērošana.

2.5. Darbības uzsākšanas kontrole

Piešķirtais vērtējums: ļoti augsts (0.8)

Administratorus pēc administratora eksāmena nokārtošanas ieceļ amatā Maksātnešpējas kontroles dienesta direktors²⁶, ja administrators atbilst Maksātnešpējas likumā definētajām prasībām un uz viņu neattiecas noteiktie ierobežojumi ieņemt administratora amatu.²⁷

Par nepieciešamību organizēt administratoru eksāmenu lemj Maksātnešpējas jautājumu konsultatīvā padome²⁸ pēc padomes locekļa vai Maksātnešpējas kontroles dienesta direktora ierosinājuma²⁹, līdz ar to nav noteikts, cik regulāri jānodrošina jaunu administratoru iekļaušana profesijā.

Administrators eksāmena kārtošanas priekšnosacījums ir apmācības kursa noklausīšanās.³⁰ Apmācības kursa minimālais saturs un apjoms noteikts Ministru kabineta noteikumos.³¹ Šobrīd administrators amata pretendentiem nav pienākums apmācībās apgūt NILLTPFN jomu, bet, Maksātnešpējas kontroles dienesta ieskatā, būtu nepieciešams šo jomu iekļaut apmācību saturā, lai administratoram, stājoties amatā, būtu pamata zināšanas par NILLTPFN jomu un to, kādi pienākumi ir Novēršanas likuma subjektam.

Administrators eksāmens sastāv no trīs daļām:

- 1) administrators pretendenta teorētisko zināšanu vispārējā pārbaude rakstveidā – tests;
- 2) praktiskā uzdevuma (kāzusa) risināšana rakstveidā;
- 3) mutiskā pārbaude:
  - a. administrators pretendenta teorētisko zināšanu pārbaude;
  - b. strukturēta intervija, kurā pārbauda administrators pretendenta kompetences – motivāciju ieņemt administrators amatu, komunikācijas un organizatoriskās prasmes, sistēmiskās domāšanas prasmes un strīdu risināšanas iemaņas – un kurā uzdod ar administrators profesiju saistītus jautājumus.³²

Personas, kuras vēlas ieņemt administrators amatu, pārbauda tieslietu ministra iecelta eksaminācijas komisija.^{33,34}

²⁶ Maksātnešpējas likuma 13.¹ pants.

²⁷ Maksātnešpējas likuma 13. pants.

²⁸ Maksātnešpējas jautājumu konsultatīvā padome ir konsultatīva un koordinējoša starpnozaru institūcija, kuras darbības mērķis ir konsultēt tieslietu ministru maksātnešpējas jomas attīstības jautājumos, kā arī veicināt politikas veidošanu un īstenošanu maksātnešpējas jautājumos. Skatīt sīkāk: <https://likumi.lv/ta/id/167185-maksatnespejas-jautajumu-konsultativas-padomes-nolikums>.

²⁹ Maksātnešpējas likuma 16.¹ pants.

³⁰ Maksātnešpējas likuma 15. panta pirmā daļa.

³¹ Ministru kabineta 2017. gada 30. maija noteikumu Nr. 288 "["Maksātnešpējas procesa administrators pretendentu apmācības, eksaminācijas kārtība, eksaminācijas komisijas darbības kārtība un maksātnešpējas procesa administrators amatā iecelšanas, atbrīvošanas, atcelšanas un atstādināšanas no amata amata darbības apturēšanas kārtība"](#) 3. punkts.

³² Ministru kabineta 2017. gada 30. maija noteikumu Nr. 288 32. punkts.

³³ Eksaminācijas komisijas sastāvā ir pa vienam pārstāvim no Tieslietu ministrijas, Maksātnešpējas kontroles dienesta, augstskolu akadēmiskā personāla un Administrators asociācijas. Eksaminācijas komisijā iekļauj arī Tieslietu padomes noteiktu rajona (pilsētas) tiesas tiesnesi un Maksātnešpējas jautājumu konsultatīvās padomes deleģētu nevalstiskās organizācijas pārstāvi.

³⁴ Maksātnešpējas likuma 16.¹ panta pirmā daļa.

Pēc iecelšanas amatā administratoram ir pienākums reizi piecos gados kārtot kvalifikācijas eksāmenu³⁵, pēc kura nokārtošanas Maksātnespējas kontroles dienesta direktors pagarina administratora amata apliecības derīguma termiņu vēl uz pieciem gadiem.

Kvalifikācijas eksāmena kārtošanas priekšnosacījums ir kvalifikācijas pilnveides pasākumu apmeklējumi 80 akadēmisko stundu apmērā [Ministru kabineta noteiktajās jomās](#).³⁶ Kaut NILLTPFN nav viena no noteiktajām jomām, tomēr Maksātnespējas kontroles dienests ņem vērā arī tādus apmeklētos kvalifikācijas pilnveides pasākumus, kas tieši nav noteikti normatīvajā regulējumā, bet ir attiecināmi uz administratora amata pienākumu veikšanu, tostarp NILL novēršanas jomā. Vienlaikus arī šis aspekts liecina, ka būtu lietderīgi iekļaut NILLTPFN apmācību tēmu sarakstā.

Kaut kopumā administratora profesija, kā arī iekļūšana tajā, ir detalizēti regulēta un administratora pretendētājam jāatbilst virknei prasību, lai tikai saņemtu atļauju kārtot administratoru eksāmenu, saskatām kā **trūkumu** apstākli, ka šobrīd NILLTPFN nav iekļauta Ministru kabineta noteiktajās jomās, kuras administratora pretendētājam ir nepieciešams apgūt, lai viņš tiktu pieļauts administratora eksāmena kārtošanai. Līdz ar to izsakām **priekšlikumu** iekļaut NILLTPFN apmācību minimālā satura prasībās un veikt attiecīgus grozījumus Ministru kabineta noteikumos.

2.6. Godprātīgums Novēršanas likuma prasību izpildē

Piešķirtais vērtējums: vidēji augsts (0.6)

Maksātnespējas kontroles dienests praksē konstatē gadījumus, kad pavirša un nepilnīga Novēršanas likumā noteikto prasību izpilde ir saistīta ar administratora attieksmi pret viņam Novēršanas likumā noteiktajiem pienākumiem.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, nepastāv augsts risks, ka administrators varētu negodprātīgi neveikt savus Novēršanas likumā noteiktos pienākumus un tieši iesaistīties NILL (iestāšanās iespējamība ir neliela). Kā ievērojami augstāku risku saskatām, ka administrators, formāli izpildot Novēršanas likumā noteikto, varētu netieši veicināt NILL maksātnespējas sektorā. Veicot uzraudzību un pieņemot lēmumus par sankciju piemērošanu, konstatējam, ja pat Maksātnespējas kontroles dienesta uzliktie tiesiskie pienākumi tiek izpildīti, tad no paskaidrojumiem top skaidrs, ka administrators uzskata, ka formāla Novēršanas likuma prasību izpilde ir pietiekama, lai atzītu, ka viņš ir izpildījis Novēršanas likumā noteiktos pienākumus. Saprotams, ka ar šādu Novēršanas likuma subjekta attieksmi nav iespējams īstenot Novēršanas likuma mērķi – novērst NILLTPF.

³⁵ Maksātnespējas likuma 16.² pants.

³⁶ Maksātnespējas likuma 16.² panta otrā daļa.

Iestādes ieskatā, šīs ir sekas nenoteiktībai maksātspējas sektorā attiecībā uz uzraudzības īstenošanu, ko veic divas uzraudzības un kontroles institūcijas ar atšķirīgu viedokli vairākos jautājumos. No iepriekš aprakstītajiem uzraudzības rezultātiem arī negūstam pārliecību, ka no 2020. gada 1. janvāra līdz 2021. gada 12. jūlijam īstenotā uzraudzība būtu bijusi efektīva. Tāpat minēto var skaidrot ar to, ka administratori salīdzinoši nesen kļuva par Novēršanas likuma subjektiem³⁷, līdz ar to saprotams, ka administratoriem vēl nav izveidojusies pilnīga izpratne par viņu lomu NILLTPFN kontekstā. Piemēram, administratoriem trūkst izpratnes, ka katrs iesniegtais ziņojums par aizdomīgu darījumu ir vērtīga operatīvā informācija, ko tālāk savā darbā izmanto FID.

Lai veicinātu administratoru izpratni par Novēršanas likuma prasību izpildi un to nozīmi NILLTPFN kontekstā, **Maksātspējas kontroles dienests veic un turpinās veikt šādus preventīvos pasākumus:**

- ✓ izstrādāt informatīvos materiālus NILLTPFN jomā;
- ✓ rīkot bezmaksas informatīvos pasākumus administratoriem NILLTPFN jomā;
- ✓ detalizēti izskaidrot administratoriem viņu rīcības nepareizību, konstatējot mazāk būtiskus pārkāpumus;
- ✓ lēmumos par sankciju piemērošanu akcentēt administratoru lomu NILLTPFN kontekstā un skaidrot katra pārkāpuma būtību.

2.7. Zināšanas par NILLTPFN

Piešķirtais vērtējums: vidējs (0.5)

Kā iepriekšējā nodaļā aprakstīts, administratoriem trūkst izpratnes par viņu nozīmīgumu NILLTPFN kontekstā, un saprotams, ka zināšanu līmenis ir tieši saistīts ar atbilstošas izpratnes veidošanos.

Kopumā administratoru zināšanu līmenis par Novēršanas likuma prasībām un NILLTPFN jomu vērtējams kā vidējs. Paši administratori savu zināšanu līmeni 5 balļu skalā novērtē uz 3,65 (57 % administratoru savas zināšanas novērtē kā labas, savukārt 35 % novērtē kā vidējas).³⁸ Maksātspējas kontroles dienests, veicot uzraudzību, praksē bieži konstatē, ka pieļautie normatīvo aktu pārkāpumi radušies Novēršanas likuma prasību nepārzināšanas dēļ. Tāpat tiek konstatēts, ka nezināšana ir arī par Novēršanas likuma un NILLTPFN pamatprincipiem (uz riska novērtējuma balstīta sistēma, aizliegums izpaust ziņošanas faktu, risku paaugstinošie faktori klienta izpētē u.tml.). Attiecīgi uzraudzības rezultāti liecina, ka administratoru zināšanas ir drīzāk vidējas, nekā labas.

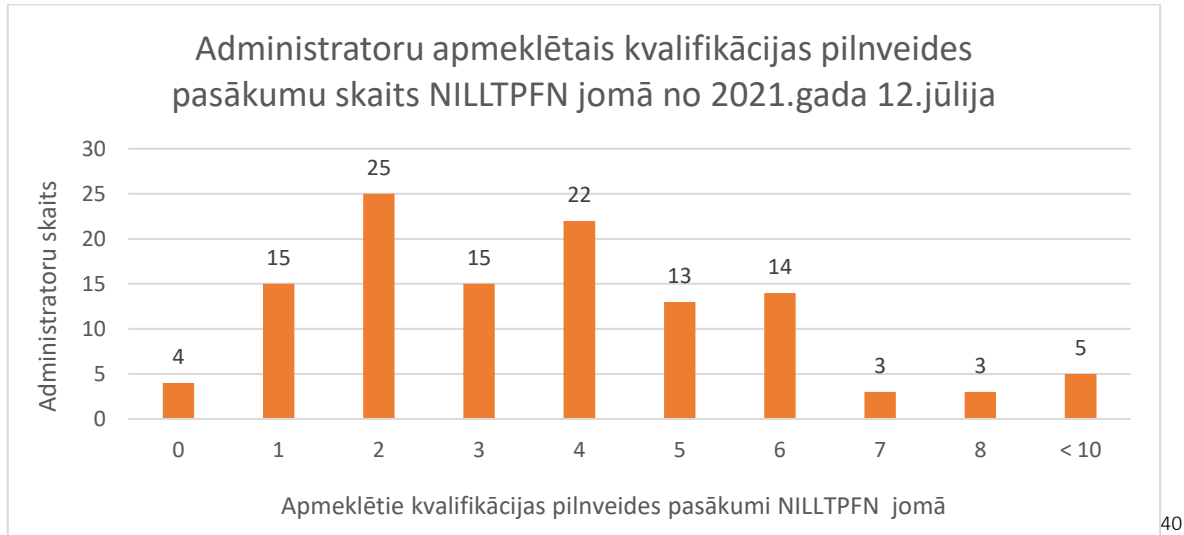
Atbildot uz jautājumu, vai pastāv neskaidri, tostarp neviennozīmīgi interpretējami jautājumi saistībā ar Novēršanas likuma prasību izpildi, 31 % atbildēja apstiprinoši. Kā neskaidrus jautājumus vairāki administratori minēja darījumu izvērtēšanu, situācijas, kad parādnieka PLG ir sankcionēta persona, Novēršanas likuma piemērošana laikā, izsoles organizēšana un mantas ieguvēja naudas līdzekļu izcelsmes pārbaude.³⁹

³⁷ No 2020. gada 1. janvāra.

³⁸ Saskaņā ar administratoru aptaujas rezultātiem.

³⁹ Saskaņā ar administratoru aptaujas rezultātiem.

Minētais liek secināt, ka administratoriem būtu jāvelta laiks, lai papildus pilnveidotu zināšanas Novēršanas likuma prasību izpildē. Aptaujas dati liecina, ka vairums administratoru pēdējā pusotra gada laikā apmeklējuši 1-4 kvalifikācijas pilnveides pasākumus NILLTPFN jomā. Ir arī administratori, kuri nav apmeklējuši nevienu kvalifikācijas pilnveides pasākumu par Novēršanas likuma prasību izpildi.

Maksātnespējas kontroles dienests kā uzraudzības un kontroles institūcija veic administratoru apmācību jautājumos, kas saistīti ar NILLTPFN.⁴¹ No 2021. gada 12. jūlija Maksātnespējas kontroles dienests organizēja šādas apmācības administratoriem.

1. 2021. gada 12. oktobrī tiešsaistē norisinājās Maksātnespējas kontroles dienesta sadarbībā ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju organizētās apmācības administratoriem **"Starptautisko sankciju risku pārvaldība"**, kurās piedalījās 141 dalībnieks.
2. 2021. gada 9. novembrī Maksātnespējas kontroles dienests kā uzraudzības un kontroles institūcija piedalījās Finanšu izlūkošanas dienesta organizētajā starptautiskajā seminārā administratoriem **par Nacionālā risku novērtējuma secinājumiem un uzraudzības īstenošanu Novēršanas likuma prasību izpildē**. Seminārā Maksātnespējas kontroles dienests iepazīstināja ar Maksātnespējas kontroles dienesta uzraudzības modeli un aktualitātēm Novēršanas likuma prasību izpildes uzraudzībā.
3. 2021. gada 15. decembrī tiešsaistē norisinājās Maksātnespējas kontroles dienesta sadarbībā ar Datu valsts inspekciju rīkotās apmācības administratoriem **"Datu aizsardzības prasību ievērošana NILLTPF novēršanas jomā"**, kuras noklausījās 107 dalībnieki.
4. 2022. gada 24. maijā tiešsaistē norisinājās Maksātnespējas kontroles dienesta rīkotais bezmaksas informatīvais pasākums administratoriem **"Darījumu izvērtēšana Maksātnespējas likuma un Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma aspektā"**. Informatīvajā pasākumā piedalījās 57 administratori.

⁴⁰ Administratoru aptaujas rezultāti

⁴¹ Novēršanas likuma 46. pants.

5. 2022. gada 20. decembrī tiešsaistē norisinājās Maksātspējas kontroles dienesta sadarbībā ar Finanšu izlūkošanas dienestu un Valsts policiju rīkotais bezmaksas informatīvais pasākums administratoriem "**Mantas atsavināšana maksātspējas procesā un Novēršanas likuma prasību izpilde**", kuru noklausījās vairāk nekā 100 dalībnieki.

Maksātspējas kontroles dienests arī turpmāk atbilstoši Novēršanas likuma prasībām organizēs administratoriem vismaz 2 apmācības gadā par Novēršanas likuma prasību izpildi, tostarp par uzraudzībā konstatēto. Ņemot vērā pieejamo Maksātspējas kontroles dienesta resursu Novēršanas likumā noteikto funkciju īstenošanai, nav iespējams organizēt lielāku apmācību skaitu.

Vienlaikus Maksātspējas kontroles dienests, lai uzlabotu administratoru zināšanas NILLTPFN jomā, sektorālā novērtējuma periodā ir izstrādājis administratoriem šādus materiālus.

1. Informatīvais materiāls "Par sankciju piemērošanu maksātspējas procesa administratoru darbībā".
2. Maksātspējas procesu uzraudzībā konstatētās noziedzīgi iegūtu līdzekļu tipoloģijas un pazīmes.
3. Fizisko personu datu apstrāde noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju ievērošanas jomā.
4. Maksātspējas kontroles dienesta pārbaužu pamatprincipi un pārbaužu veikšanas kārtība noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā.

Jāņem vērā, ka arī Maksātspējas kontroles dienests NILLTPFN jomā darbojas tikpat ilgi, cik administratori, līdz ar to arī iestāde joprojām nepārtraukti pilnveido savas zināšanas, nododot tās tālāk administratoriem. Pagāja laiks, kamēr iestādē veidojās izpratne par Maksātspējas likuma un Novēršanas likuma korelāciju, jo Novēršanas likumā ietvertais regulējums primāri attiecināms uz finanšu sektoru un attiecīgi nefinanšu sektors to pielāgo savai tiesiskajai realitātei. Piemēram, vairāku diskusiju rezultātā tika secināts, ka maksātspējas sektorā nav iespējama atturēšanās no darījuma veikšanas. Tāpat diskusiju rezultātā nonācām pie klienta jēdziena tvēruma maksātspējas regulējuma kontekstā. Turklāt maksātspējas procesa norisi regulē speciālas tiesību normas un praksē ne vienmēr ir iespējams realizēt Novēršanas likuma prasības, līdz ar to pastāv Novēršanas likuma dažādas interpretācijas risks attiecībā uz maksātspējas procesa ietvaros veicamajām darbībām. Piemēram, administratoram nav izvēles iespēju neuzsākt maksātspējas procesa administrēšanu vai atkāpties no maksātspējas procesa, ja viņš nespēj veikt Novēršanas likumā noteiktos klienta izpētes pasākumus,⁴² piemēram gadījumos, kad parādnieka pārstāvis nenodod visus nepieciešamos dokumentus. Jāņem arī vērā, ka starptautiski nav izplatīta prakse, ka maksātspējas sektors ir pakļauts NILLTPFN jomai, līdz ar to daudzos jautājumos arī nav iespējams meklēt informāciju ārvalstu avotos vai praksēs. Ir jautājumi, kas joprojām ir neatbildēti saistībā ar maksātspējas jomas un NILLTPFN jomas korelāciju.

---

⁴² Novēršanas likuma septītā daļa.

Lai padziļinātu administratoru zināšanas par Novēršanas likuma prasību izpildi, **Maksātnespējas kontroles dienests veic un turpinās veikt šādus preventīvos pasākumus:**

- ✓ izstrādāt informatīvos materiālus NILLTPFN jomā;
- ✓ rīkot bezmaksas informatīvos pasākumus administratoriem NILLTPFN jomā;
- ✓ detalizēti izskaidrot administratoriem viņu rīcības nepareizību, konstatējot mazāk būtiskus pārkāpumus;
- ✓ lēmumos par sankciju piemērošanu akcentēt administratoru lomu NILLTPFN kontekstā un skaidrot katra pārkāpuma būtību.

2.8. Risku novērtējuma un IKS efektivitāte

Piešķirtais vērtējums: vidējs (0.5)

NILLTPF risku novērtējuma izstrādāšana ir katra Novēršanas likuma subjekta obligāts pienākums, kas veicams pirms IKS izstrādes.⁴³ Ievērojot minēto, neizstrādājot NILLTPF risku novērtējumu, administrators ne vien jau sākotnēji neievēro Novēršanas likuma 6. panta pirmās daļas prasības, bet attiecīgi arī nespēj izpildīt prasību par atbilstošas IKS izveidošanu. Rezultātā administrators nevar nodrošināt uz riska izvērtējuma balstītu Novēršanas likuma prasību izpildi.

Pārbaudēs konstatēti šādi pārkāpumi saistībā ar risku novērtējuma izstrādi:

1. Administrators nav veicis savu NILLTPF risku novērtējumu.
2. Viens NILLTPF risku novērtējums tiek lietots administratoru grupas ietvaros - vienā adresē praktizējoši administratori lieto identisku NILLTPF risku novērtējumu, neatspoguļojot katram individuāli piemētošos riskus.

Konstatēts, ka administrators neizprot nepieciešamību (pienākumu) veikt savu NILLTPF risku novērtējumu vai administrators neuzskata par nepieciešamu veikt savu NILLTPF risku novērtējumu, pamatojot to, ka savā amata darbībā ņem vērā un piemēro Administratoru asociācijas izstrādāto un apstiprināto Sektorālā riska izvērtējumu.

Saistībā ar IKS izstrādi novērots, ka administratoru pieeja nereti ir formāla. Lielākoties administratoru IKS izstrādātas, par pamatu ņemot Administratoru asociācijas Instrukciju, kurā Novēršanas likumā ietvertās prasības pielāgotas maksātnespējas jomas specifikai. Vienlaikus administratori neveic nepieciešamās darbības IKS uzlabošanai, pielāgojot to savai saimnieciskajai darbībai raksturīgajiem riskiem un savu klientu riskiem, normatīvajos aktos veiktajām izmaiņām un aktuālajām prasībām un vadlīnijām NILLTPF novēršanā.

⁴³ Novēršanas likuma 6. panta pirmā daļa.

Novēršanas likuma subjekta NILLTPF risku novērtējuma veikšana un dokumentēšana un tā veikšana tieši atbilstoši savam darbības veidam un tās apmēram, nevis atbilstoši kādas personu grupas darbības veidam un tās apmēram, var nodrošināt efektīvu NILLTPNF risku pārvaldību Novēršanas likuma subjekta pienākuma izpildē. Secīgi izstrādātā IKS šādā gadījumā ir atbilstoša konkrētā Novēršanas likuma subjekta un tā klientu NILLTPF riskiem. Vienlaikus IKS efektivitātes nodrošināšanā ir svarīga pastāvīga IKS pielāgošana normatīvajos aktos veiktajām izmaiņām un aktuālajām prasībām un vadlīnijām NILLTPF novēršanā.

Lai padziļinātu administratoru zināšanas un izpratni par atbilstoša riska novērtējuma un IKS izstrādi, **Maksātnespējas kontroles dienests veic un turpinās veikt šādus preventīvos pasākumus:**

- ✓ izstrādāt informatīvos materiālus NILLTPFN jomā;
- ✓ rīkot bezmaksas informatīvos pasākumus administratoriem NILLTPFN jomā;
- ✓ detalizēti izskaidrot administratoriem viņu rīcības nepareizību, konstatējot mazāk būtiskus pārkāpumus;
- ✓ lēmumos par sankciju piemērošanu akcentēt riska novērtējuma un IKS nozīmi NILLTPFN kontekstā.

2.9. Darījumu izvērtēšanas un ziņošanas par aizdomīgiem darījumiem efektivitāte

Piešķirtais vērtējums: vidējs (0.5)

Administratoriem, izstrādājot IKS, jāparedz kārtība, kādā, balstoties uz klienta NILLTPF risku novērtējumu, veicama klienta darījumu uzraudzība, kā arī aizdomīgu darījumu atklāšanas kārtība.⁴⁴

Maksātnespējas procesa specifika paredz, ka administratoram nav iespējams veikt maksātnespējīgā subjekta izpēti pirms darījuma attiecību uzsākšanas,⁴⁵ proti, pirms administrators ar tiesas lēmumu iecelts konkrētajā maksātnespējas procesā. Vienlaikus administratoram saglabājas pienākums veikt klienta un tā noslēgto darījumu izpēti jau pēc administratora iecelšanas maksātnespējīgā subjekta procesā (pēc darījuma attiecību uzsākšanas).

Administrators rīcība maksātnespējas procesā ir vērsta uz parādnieka mantas apzināšanu un tās atgūšanu, kā arī atsavināšanu, lai iegūtu pēc iespējas vairāk līdzekļu kreditoru prasījumu apmierināšanai.⁴⁶ Administratoram pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas ir tiesības rīkoties ar visu parādnieka mantu, vērtēt parādnieka darījumus un nepieciešamības gadījumā tos apstrīdēt Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā⁴⁷, kā arī celt zaudējumu piedziņas prasības, lai atgūtu parādnieka mantu un apmierinātu kreditoru prasījumus. Administratoram ir imperatīvs pienākums izvērtēt noteiktā laika posmā slēgtos darījumus.⁴⁸ Tādējādi likumdevējs ir nodrošinājis, ka maksātnespējas procesā tiek konstatēti tādi darījumi, kas bijuši pretēji

⁴⁴ Novēršanas likuma 7. panta pirmās daļas 5. un 6. punkts.

⁴⁵ Novēršanas likuma 11. panta pirmās daļas 1. punkts nosaka, ka likuma subjektam ir pienākums veikt klienta izpēti pirms darījuma attiecību uzsākšanas.

⁴⁶ Maksātnespējas likuma 65. un 137. pants.

⁴⁷ Maksātnespējas likuma 96. pants.

⁴⁸ Maksātnespējas likuma 65. panta 8. punkts un 96. pants.

saprātīgai saimnieciskajai darbībai un ļaunprātīgi vērsti uz parādnieka mantas samazinājumu vai citāda veida kaitējumu kreditoru kopumam un parādniekam. Tāpat administrators maksātnespējas procesa ietvaros pārbauda kreditoru prasījumu pamatotību un atbilstību normatīvo aktu prasībām.⁴⁹ Tādējādi pienākums veikt maksātnespējīgā subjekta līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai noslēgto darījumu izpēti jau ietverts Maksātnespējas likumā, un tas jāveic neatkarīgi no parādniekam noteiktā riska līmeņa.

NRA identificēts, ka pandēmijas ietekmē maksātnespējas procesi var tikt ļaunprātīgi izmantoti, lai ar shēmu starpniecību slēptu vai legalizētu nelikumīgus ienākumus. Tāpat norādīts arī uz valsts atbalsta izsaimniekošanas risku. Lai novērstu šādu draudu iestāšanās iespējamību, tieši administratoriem ir būtiska loma gan klienta identificēšanā un izpētē, gan darījumu izvērtēšanā un ziņošanā.

Administrators pēc būtības ir uzskatāms par NILLTPF novēršanas "vārtsargu" (angļu valodā "*gate keeper*"), kura uzdevums ir pārtraukt vai novērst nelikumīgas finanšu plūsmas, veicot pienācīgu naudas līdzekļu izcelsmes izvērtēšanu. Turklāt "vārtsarga" loma ietver divējādu potenciālu, veicināt vai kavēt nelikumīgus darījumus.⁵⁰ Līdz ar to administratori apzināti vai neapzināti caur aktīvu pārdošanu var realizēt NILL, kas norāda uz būtisku nepieciešamību administratoram patstāvīgi izvērtēt darījumus.

Pēc iecelšanas maksātnespējas procesā administratoram ir pienākums ne tikai izvērtēt darījumus, kas slēgti pirms maksātnespējas procesa, bet arī tos darījumu, ko administrators noslēdz maksātnespējīga subjekta vārdā maksātnespējas procesa laikā. Vairumā gadījumu pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas administratori pieņem lēmumu neturpināt juridiskās personas saimniecisko darbību, līdz ar to darījumu skaits, kas jāizvērtē, nav liels, salīdzinot ar pirms maksātnespējas procesa slēgto darījumu skaitu. Maksātnespējas procesā lielākoties ir šādi tipiski darījumi, ko administratori slēdz maksātnespējīga subjekta vārdā un, kurus ir pienākums izvērtēt: mantas pārdošana (ja tāda ir), izlīgums, ieskaits, cesija.

Ticams scenārijs, kā maksātnespējas process varētu tikt izmantots NILL, ir, iegādājoties maksātnespējīgā uzņēmuma mantu (ar vai bez izsoles), sevišķi, ja atsavināmie aktīvi ir nekustamie īpašumi, salīdzinoši dārgas automašīnas un citas luksusa preces, ar kuru palīdzību tradicionāli tiek veikta NILL.

Mantas pārdošanas darījums maksātnespējas procesa ietvaros Novēršanas likuma kontekstā vērtējams kā gadījuma rakstura darījums, līdz ar to personas, kas iegādājas maksātnespējīgā klienta mantu, izpēte veicama, ja darījums pārsniedz 15 000 *euro* vai, vai, ja iestājas kāds cits no Novēršanas likuma 11. panta otrajā daļā minētajiem gadījumiem, piemēram, ja rodas aizdomas par NILLTPF vai šo darbību mēģinājumu. Ievērojot arī to, ka administratoru rīcību maksātnespējas procesā regulē normatīvie akti un administratorus Maksātnespējas likuma prasību izpildē uzrauga Maksātnespējas kontroles dienests, secināms, ka lielāka NILLTPF atklāšanas iespējamība ir attiecībā uz tiem darījumiem, kas noslēgti līdz maksātnespējas procesa pasludināšanai. Minētais apstiprinās arī līdz šim veiktajās pārbaudēs, proti, līdz šim nav konstatēti aizdomīgi darījumi, kas noslēgti pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas.

Vienlaikus norādāms, ka Maksātnespējas kontroles dienests, pamatojoties uz Maksātnespējas

---

⁴⁹ Maksātnespējas likuma 74. panta pirmā daļa.

⁵⁰ The Role and Responsibilities of Gatekeepers in the Fight against Illicit Financial Flows: A Unifying Framework (2021). Pieejams: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Gatekeepers_A_Unifying_Framework_2021.pdf.

likumu veiktajās pārbaudēs uzraudzības kārtībā, konstatējis, ka pirms maksātspējas procesa veikto darījumu neizvērtēšana ir viena no visbiežāk konstatētajām pārkāpumu kategorijām administratoru rīcībā. Šāda veida statistika palielina risku, ka darījumu neizvērtēšanas vai nepilnvērtīgas, kā arī formālas izvērtēšanas rezultātā, netiek konstatēti arī darījumi, kas varētu būt saistīti ar NILLTPF, tajā skaitā rada aizdomas par korupcijas risku. Attiecīgi Maksātspējas kontroles dienestā vairākas pārbaudes par Novēršanas likuma prasību izpildi uzsāktas pēc tam, kad noslēgta pārbaude par Maksātspējas likuma prasību izpildi, tostarp, lai pārbaudītu, vai administrators izvērtējis darījumus un sniedzis ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem.

Attiecībā uz darījumu izvērtēšanu veiktajās pārbaudēs visbiežāk konstatēti šādi trūkumi:

1. IKS nav ietverti noteikumi, kādos gadījumos tiek veikta klienta darījumu padziļinātā izpēte un kādi pasākumi padziļinātās izpētes laikā tiek veikti.
2. IKS nav ietvertas aizdomīgu darījumu pazīmes (t.s. "sarkanie karogi"), tostarp par aizdomīgiem darījumiem nodokļu jomā, kurus konstatējot veicama padziļināta klienta izpēte vai darījumu uzraudzība.
3. Nav dokumentēti klientu un viņu veikto darījumu izpētes rezultāti un izpētes ietvaros izdarītie secinājumi, nav saglabāti dokumenti, kas pierāda izpētes veikšanu.

Administratoriem ir pienākums nekavējoties ziņot par katru aizdomīgu darījumu.⁵¹ Vienlaikus jāņem vērā, ka, atšķirībā no finanšu sektora Novēršanas likuma subjektiem, administrators nevar atturēties no darījuma veikšanas.

Saskaņā ar FID sniegto informāciju uz 2022. gada 20. decembri goAML, kurā iesniedzami ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem, reģistrējušies 152 no 153⁵² administratoriem, kas atzīstams par augstu rādītāju.

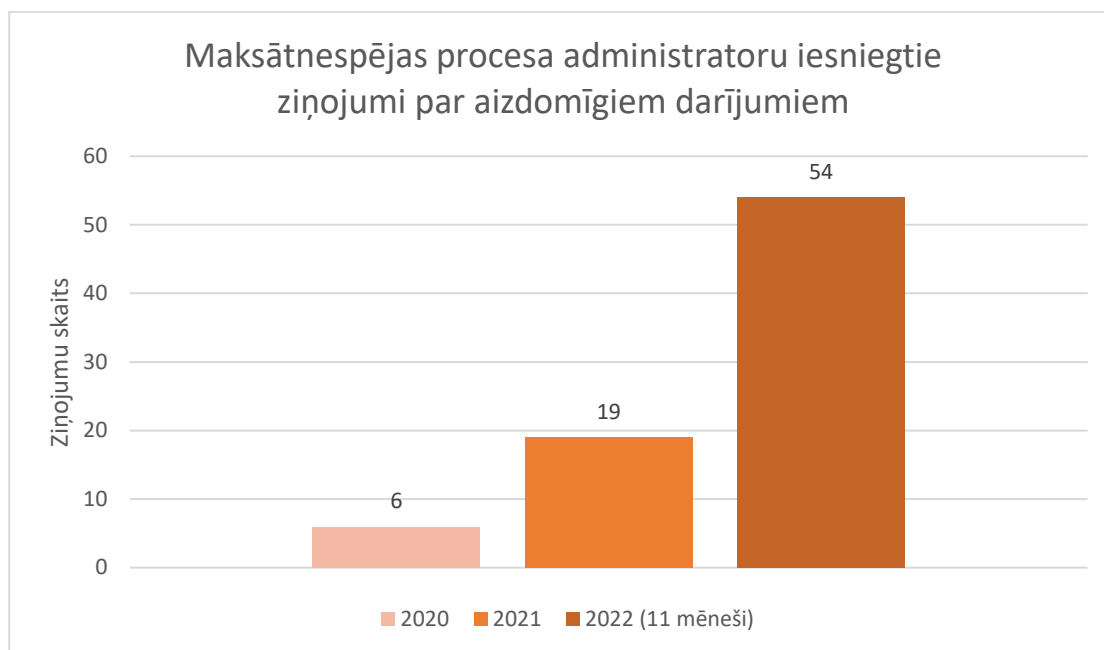
No 2020. gada 1. janvāra⁵³ līdz 2022. gada decembrim goAML kopsummā reģistrēti 79 ziņojumi un saskaņā ar FID sniegto informāciju minētais rādītājs starp nefinanšu sektora likuma subjektiem atzīstams par salīdzinoši augstu (skat. nākamo attēlu).

---

⁵¹ Novēršanas likuma 31.⁴ pants.

⁵² Atbilstoši maksātspējas reģistra datiem 2022. gada beigās.

⁵³ Administratori kļuva par Novēršanas likuma subjektiem.

FID sniegtā informācija saskaņā ar datiem uz 2022. gada 20. decembri

No 2020. gada ziņojumu par aizdomīgu darījumu skaits ir ievērojami audzis, kas liecina par Maksātnespējas kontroles dienesta veikto pasākumu efektivitāti, kā arī administratoru zināšanu un izpratnes uzlabošanos saistībā ar NILLTPF novēršanu.

Atbilstoši FID sniegtajai statistikai 2022. gadā administratoru ziņojumos par aizdomīgu darījumu ir norādītas šādas noziedzīgo nodarījumu grupas:

- ✓ noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā;
- ✓ ziņu nesniegšana un nepatiesu ziņu sniegšanu par līdzekļu piederību un patieso labuma guvēju;
- ✓ mantiskie noziegumi (tostarp zādzība, laupīšana, krāpšana, piesavināšanās u.c.);
- ✓ izvairīšanās no skaidras naudas deklarēšanas;
- ✓ citi noziedzīgie nodarījumi tautsaimniecības jomā (tostarp akcīzes preču nelikumīga aprīte un kontrabanda, naudas viltošana, nelikumīgas darbības ar finanšu instrumentiem).

FID par periodu no 2020. līdz 2022. gadam apkopoja šādas administratoru sniegtajos ziņojumos konstatētās tipoloģijas.

Tipoloģiju skaits	Tipoloģija
32	Nav skaidra līdzekļu izcelsme un vai/ darījumu ekonomiskais pamatojums, jo klients nesniedz skaidrojumu, sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu
10	Maksājumiem ir tranzīta maksājumu raksturs – naudas līdzekļi tiek pārskaitīti īsi pēc to saņemšanas kontā
9	Klienta konta apgrozījums un/vai citas pazīmes liecina par saimniecisku darījumu imitāciju (fiktīvi darījumi)
6	Klienta (fiziskas personas) darījumi nav samērīgi ar tā deklarētajiem ienākumiem un tam nav loģiska izskaidrojuma
5	Aizdomas par fiktīva aizdevuma izsniegšanu vai atmaksu
4	Attiecīgā nozarē strādājošiem uzņēmumiem neraksturīga naudas līdzekļu akumulēšana un tālāka pārskaitīšana

4	Klienta zināšanas, pieredze vai pieejamie resursi nav samērīgi ar veiktajiem vai plānotajiem darījumiem un tam nav loģiska skaidrojuma
4	Klients vai cita persona ziņo par iespējamu noziedzīgu nodarījumu
3	Par klientu, tā darījumu partneri vai pilnvaroto personu publiski pieejama negatīva rakstura informācija, kas kontekstā ar veiktajiem darījumiem rada aizdomas par NILL
3	Skaidras naudas darījumu apjoms nav raksturīgs klienta profilam un/vai uzņēmējdarbības veidam
3	Preces, īpašuma vai kapitāldaļu iegādes cena ir neatbilstoša (ievērojami virs vai zem aptuvenas tirgus vērtības)
2	Klienta iesniegtajos dokumentos ir viltojumu/pašrocīgu labojumu pazīmes
2	Klients veic aizdomīgus darījumus ar virtuālajām valūtām
2	Klients veic darījumus ar čaulas veidojumiem
1	Neraksturīgi pārskaitījumi uz Latvijā reģistrētu kapitālsabiedrību kontiem ārvalstīs
1	Darījumu summas ir noapaļotas un tas nav raksturīgi attiecīgā nozarē strādājošiem uzņēmumiem
1	Klients veic aizdomīgus darījumus ar finanšu instrumentiem
1	Klienta kontu kontrolē trešā persona un pastāv aizdomas, ka veiktas darbības ar nolūku slēpt vai maskēt līdzekļu patieso piederību
1	Naudas līdzekļu kustība notiek pa apli
9	Cita tipoloģija

Vienlaikus, neskatoties uz salīdzinoši augstajiem ziņošanas rādītājiem, pārbaudēs konstatēti būtiski pārkāpumi saistībā ar ziņojumu sniegšanas efektivitāti, proti, administratori ilgstoši nesniedz FID ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem. Par minēto pārkāpumu Maksātnespējas kontroles dienests piemēroja sankcijas 5 gadījumos. Tāpat divās pārbaudēs konstatēta informācijas atklāšana trešajām personām par ziņošanas faktu FID, par ko arī piemērotas sankcijas.

Lai padziļinātu administratoru zināšanas un izpratni par aizdomīgu darījumu tipoloģijām un veicinātu izpratni par ziņošanas nozīmīgumu NILLTPFN kontekstā, **Maksātnespējas kontroles dienests veic un turpinās veikt šādus preventīvos pasākumus:**

- ✓ izstrādāt informatīvos materiālus NILLTPFN jomā;
- ✓ rīkot bezmaksas informatīvos pasākumus administratoriem NILLTPFN jomā;
- ✓ detalizēti izskaidrot administratoriem viņu rīcības nepareizību, konstatējot mazāk būtiskus pārkāpumus;
- ✓ lēmumos par sankciju piemērošanu akcentēt ziņošanas nozīmīgumu NILLTPFN kontekstā.

Vienlaikus nepieciešams stiprināt Maksātnespējas kontroles dienesta kapacitāti uzraudzības pasākumu īstenošanā, lai nodrošinātu regulāras pārbaudes un novērstu trūkumus saistībā ar savlaicīgu ziņojumu neiesniegšanu FID.

2.10. Pieejamība informācijai par PLG

Piešķirtais vērtējums: vidēji augsts (0.6)

Klienta izpētes ietvaros Novēršanas likumā noteikts pienākums visiem likuma subjektiem noskaidrot klientu PLG un, pamatojoties uz risku novērtējumā balstītu pieeju, veikt nepieciešamos pasākumus, lai pārliecinātos, vai noskaidrotais klienta PLG faktiski ir klienta PLG.⁵⁴

Likuma subjektiem sākotnēji klienta PLG jānoskaidro izmantojot ziņas vai dokumentus no UR. Papildus, balstoties uz risku novērtējumu, likuma subjekts noskaidro klienta PLG vienā vai vairākos no šādiem veidiem:

- 1) saņemot klienta apstiprinātu paziņojumu par PLG;
- 2) izmantojot ziņas vai dokumentus no Latvijas Republikas vai ārvalsts informācijas sistēmām;
- 3) patstāvīgi noskaidrojot PLG, ja ziņas par to nevar iegūt citādi.

Ja klienta izpētes gaitā noskaidrotā informācija par PLG neatbilst UR vestajos reģistros reģistrētajai informācijai, Novēršanas likuma subjekti informē par to UR.⁵⁵ Paziņojumu UR iesniedz, izmantojot UR PLG ziņošanas risinājumu tīmekļvietnē plg.ur.gov.lv.⁵⁶

Parādnieka izpētei un identifikācijai nepieciešamo informāciju par ārvalstu sabiedrībām un to PLG administratoriem ir iespējams iegūt no Eiropas Biznesa reģistra (tīkls, kas apvieno Eiropas uzņēmumu reģistru sistēmas). Tomēr minētajā reģistrā ir tikai 16 valstis, ieskaitot Latviju. Minētajā sarakstā nav tādas valstis kā Polija un Čehija, kas nereti ir Latvijas sabiedrību darījumu partneru valstis. Līdz ar to minētais reģistrs ne vienmēr būs patstāvīgs informācijas avots par ārvalstu sabiedrībām. Informāciju par ārvalstu sabiedrībām ir iespējams iegūt Lursoft tīmekļa vietnē, tomēr minētās informācijas iegūšana ir maksas pakalpojums, kas var atturēt administratorus no plašas parādnieku darījumu partneru izpētes un darījumos iesaistīto personu PLG atklāšanas.

Maksātnespējas kontroles dienesta veiktās administratoru aptaujas ietvaros 11 no 121 aptaujātajiem administratoriem ir norādījuši, ka ir konstatējuši kādā no maksātnespējas procesiem situāciju, kad UR norādītais PLG neatbilst procesa ietvaros iegūtajai informācijai par klienta PLG. Attiecīgi varam secināt, ka tā nav problemātika, ar ko ikdienā saskaras administratori.

---

⁵⁴ Novēršanas likuma 18. panta pirmā daļa.

⁵⁵ Novēršanas likuma 18. panta 3.¹ daļa.

⁵⁶ Novēršanas likuma 18. panta trešā daļa.

Praksē esam saņēmuši ziņas par **problemātiku**, ka administratoriem trūkst iespēju pārlicināties par klientu sniegtās informācijas par PLG patiesumu attiecībā uz juridiskajām personām, kas ir reģistrētas ārvalstīs. Proti, dažādām valstīm ir atšķirīga PLG reģistru publiska pieejamība un vispārējā piekļuve datiem. Turklāt būtisku ietekmi gan uz PLG datu pieejamību, gan uz starptautisko un Latvijas nacionālo regulējumu PLG jomā varētu atstāt Eiropas Savienības Tiesas 2022. gada 22. novembra spriedums, ar kuru Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas (jeb AML) 5. direktīvas norma, kas nosaka informācijas par PLG pieejamību ikvienam, atzīta par spēkā neesošu.¹

Attiecīgi **izsakām priekšlikumu** izvērtēt iespējas, kā veicināt likuma subjektiem informācijas pieejamību par PLG attiecībā uz juridiskajām personām, kas ir reģistrētas ārvalstīs.

NB! Vēršam uzmanību, ka maksātnespējas kontekstā šobrīd Eiropas Komisijā tiek skatīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko saskaņo dažus maksātnespējas tiesību aspektus, kura noteikumi paplašina administratoriem pieejamo reģistru tvērumu un paredz noteikumus par administratoru piekļuvi faktisko īpašnieku informācijas reģistriem. Tas ietver piekļuvi gan valsts faktisko īpašnieku reģistram, kas izveidots dalībvalstī, kurā ir sākta procedūra, gan faktisko īpašnieku reģistru savstarpējās savienojamības sistēmai.

2.11. Uzticamas identifikācijas infrastruktūras pieejamība

Piešķirtais vērtējums: ļoti augsts (0.8)

Finanšu caurskatāmība un klientu identifikācijas un pārbaudes procesi ir uzskatāmi par atbilstošiem, ja Novēršanas likuma subjekti spēj pārbaudīt klientu identitāti, izmantojot uzticamu un neatkarīgu identifikācijas infrastruktūru. Infrastruktūra var sastāvēt no drošas valsts identifikācijas sistēmas ar valsts izdotiem personu apliecinošiem dokumentiem vai visaptverošas un uzticamas publiskas informācijas sistēmas, kas palīdz pārbaudīt klientu datus (piemēram, piekļuve zemesgrāmatai un UR tīmekļa vietnei).

Laba identifikācijas infrastruktūra ir nepieciešama, lai novērstu viltotu dokumentu izmantošanu. Viltoti dokumenti un nepamatoti noteikta klientu identitāte kavē iespēju atklāt un izmeklēt nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un izsekot noziedzīgi iegūtu naudas līdzekļu izcelsmei. Proti, ir būtiski nodrošināt, lai personai nebūtu iespējams anonīmi vai izmantojot viltotus datus, veikt darījumus. Ja personai būs dota iespēja veikt darījumus anonīmi vai izmantojot citas personas vai viltotus datus, tai tiks būtiski atvieglota iespēja veikt NILLTPF vai nacionālo un starptautisko sankciju apiešanu, jo informācija par patieso darījumu veicēju nebūs zināma.

Attiecībā par klienta identifikāciju maksātnespējas sektorā jāvērs uzmanība, ka jebkurš maksātnespējīgais subjekts jau pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas ir pakļauts normatīvajos aktos noteiktiem identifikācijas posmiem. Proti, vēl pirms juridiskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanas klienta identifikāciju pārbauda UR pie sabiedrības dibināšanas. Tāpat tiesa pārbauda maksātnespējīgās fiziskās personas identitāti, kā arī

nepasludina fiziskās personas maksātspējas procesu, ja fiziskā persona nav Latvijas Republikas nodokļu maksātājs (nav saistīta ar Latviju).⁵⁷

Jānorāda, ka administrators var pieprasīt informāciju par parādnieku un parādnieka pārstāvi darījumu izvērtēšanā bez maksas no valsts iestādēm (PMLP, VID, UR, zemesgrāmatas).⁵⁸ Ja valsts iestāžu rīcībā nav nepieciešamās informācijas, administrators ir tiesīgs šo informāciju pieprasīt arī no citām institūcijām, tajā skaitā arī no kredītiestādēm, to faktiski un tiesiski pamatojot konkrētā procesa norisē.

Līdz ar to maksātspējas sektorā nesaskatām riskus saistībā ar uzticamas identifikācijas infrastruktūras pieejamību.

2.12. Neatkarīgu informācijas avotu pieejamība

Piešķirtais vērtējums: vidēji augsts (0.6)

Pieejamība neatkarīgiem un uzticamiem informācijas avotiem nozīmē pieejamību visaptverošai, uzticamai vēsturiskajai un cita veida informācijai par klientiem un minētajai informācijai var viegli piekļūt Novēršanas likuma subjekti. Ir būtiski un nepieciešami Novēršanas likuma prasību izpildei, lai administratoram ir piekļuve klienta veiktajiem maksājumiem un to pamatojošiem dokumentiem, kā arī dokumentiem, kas pierāda to personu, ar ko administrators veic gadījuma rakstura darījumus, naudas līdzekļu izcelsmi.

Administratoram ir tiesības pieprasīt no saviem klientiem un klientiem ir pienākums sniegt klienta izpētei nepieciešamo patiesu informāciju un dokumentus, tajā skaitā par PLG, klientu veiktajiem darījumiem, klientu un PLG saimniecisko, personisko darbību, finansiālo stāvokli, naudas vai citu līdzekļu avotiem. Turklāt parādnieka pārstāvjiem Maksātspējas likuma 71. pantā ir noteikts imperatīvs pienākums sniegt administratoram informāciju, paredzot attiecīgi civiltiesisko, administratīvo vai krimināltiesisko atbildību par informācijas nesniegšanu vai slēpšanu. Tomēr, neskatoties uz minēto, praksē bieži sastopami gadījumi, kad maksātspējīgais klients (tā pārstāvis) nenodod administratoram visus nepieciešamos dokumentus un nesniedz pieprasīto informāciju.

Tāpat administratoram ir tiesības pieprasīt un saņemt no citām kompetentām personām un institūcijām to rīcībā esošo informāciju, kas saistīta ar juridiskās personas maksātspējas procesa un fiziskās personas maksātspējas procesa norisi. Pieprasāmā informācija var ietvert kredītiestāžu rīcībā esošos datus, informāciju par iepriekšējām saistībām ar kredītiestādēm, informāciju par bijušajiem darba devējiem, rēķinu apmaksu, parādsaistībām u.c. Lai arī Maksātspējas likumā⁵⁹ administratoram ir noteiktas plašas tiesības informācijas iegūšanai no dažādiem subjektiem, tostarp kredītiestādēm, dažkārt informācijas iegūšana ir ierobežota saistībā ar informācijas iegūšanas izmaksām, kuru apmēru nosaka informācijas turētājs, piemēram, kredītiestāde. Praksē konstatēts, ka konta pārskatu iegūšana (īpaši, ja parādniekam bijuši atvērti vairāki norēķini konti dažādās kredītiestādēs) viena procesa ietvaros var izmaksāt simtiem euro. Ja parādniekam nav mantas un kreditori neizrāda interesi finansēt maksātspējas procesu, administrators faktiski nevar atteikties segt minētās izmaksas, pretējā

⁵⁷ Maksātspējas likuma 127. panta pirmā daļa.

⁵⁸ Maksātspējas likuma 27. pants.

⁵⁹ Maksātspējas likuma 27. panta pirmās daļas 3. punkts.

gadījumā nav iespējams nodrošināt nedz Novēršanas likuma prasību izpildi, nedz Maksātnespējas likuma prasību izpildi. Tāpat, gadījumos, kad parādnieka pārstāvis ar administratoru nesadarbojas, informācijas izvērtēšana no citiem informācijas avotiem var būt apgrūtināta saistībā ar to, ka informācijas iegūšana var būt ilgstoša (administratoram ir jāvērtē pie vairākām personām un vairākās institūcijās ar informācijas pieprasījumiem vienlaikus, nezinot konkrētu informācijas avotu).

Vienlaikus būtiski ņemt vērā, ka administratoram atšķirībā no citiem Novēršanas likuma subjektiem, nav Novēršanas likuma 28. panta otrajā daļā noteiktās tiesības izbeigt darījuma attiecības ar parādnieku, ja administrators neiegūst Novēršanas likumā noteikto klienta izpētes prasību izpildei nepieciešamo patieso informāciju un dokumentus apjomā, kas tam ļauj veikt pārbaudi pēc būtības. Tādējādi, jo īpaši svarīgi administratoram veikt aktīvas darbības un izmantot visas normatīvajos aktos paredzētās iespējas, lai patstāvīgi iegūtu klienta izpētei nepieciešamo informāciju.

Lai atvieglotu informācijas iegūšanu par uz parādnieka vārda atvērtajiem norēķinu kontiem, administratoriem kopš 2021. gada 19. jūlija EMUS ir pieejama informācija no kontu reģistra par to kādās kredītiestādēs parādniekam ir atvērti norēķinu konti. Vienlaikus būtiski ņemt vērā, ka saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 62. panta septīto daļu, administrators var iegūt informāciju par tādiem parādnieka norēķinu kontiem, kuri atvērti Latvijas Republikas kredītiestādēs. Par ārvalstīs atvērtu kredītiestāžu norēķinu kontiem vai maksājumu iestāžu izmantošanu, administrators informāciju var iegūt tikai gadījumos, kad parādnieks ir labticīgs un pats sniedz administratoram šādu informāciju vai administrators šādu informāciju iegūst no trešajām personām (kreditora, debitora u.tml.). Tāpat jāņem vērā, ka ārvalstu kredītiestādēm nav obligāts pienākums sadarboties ar administratoru un sniegt norēķinu kontu izdrukas. Tādējādi, ja parādnieks šādu informāciju maksātnespējas procesa ietvaros neatklāj, pastāv liela iespējamība slēpt NILLTPF.

Attiecībā uz mantas ieguvēju norēķinu kontu pārbaudi, norādāms, ka minēto informāciju administratori iegūst, pieprasot iesniegt naudas līdzekļu izcelsmi pamatojošos dokumentus personai, kas nosolījusi parādnieka mantu par augstāko cenu. Ņemot vērā, ka nosolītās mantas iegūšana ir pircēja interesēs, visbiežāk nav saskatāmas problēmas minētās informācijas iegūšanai.

Pretēja situācija ir, nepieciešamības gadījumā veicot pieteikto kreditoru prasījumu vai darījumu partneru naudas līdzekļu izcelsmes pārbaudi, jo minētajām personām nav normatīvajos aktos noteikts pienākums sniegt informāciju administratoram, kā arī nav paredzēta administratīvā vai krimināltiesiskā atbildība par informācijas nesniegšanu administratoram. Tādējādi administratoram, pat ja rodas šaubas par maksājumu pamatotību, nav pietiekami tiesiskie instrumenti minētās informācijas iegūšanai un pārbaudei. Arī kredītiestādēm nav pienākums sniegt šādu – trešo personu veikto maksājumu pamatojošo informāciju, administratoram.

Lai arī administratoram ir tiesības iegūt ziņas par fiziskās un juridiskās personas kontiem un veiktajām kredītiestāžu operācijām (darījumiem), minētās informācijas iegūšana ir maksas pakalpojums. Attiecīgi **ierosinām** normatīvajos aktos veikt grozījumus, lai no kredītiestādēm iegūtā informācija par parādnieka darījumiem trīs gadu periodā pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas būtu bez maksas.

3. Citi ievainojamības faktori

Šajā nodaļā tiks analizēti šādi sektoram raksturīgie ievainojamības faktori:

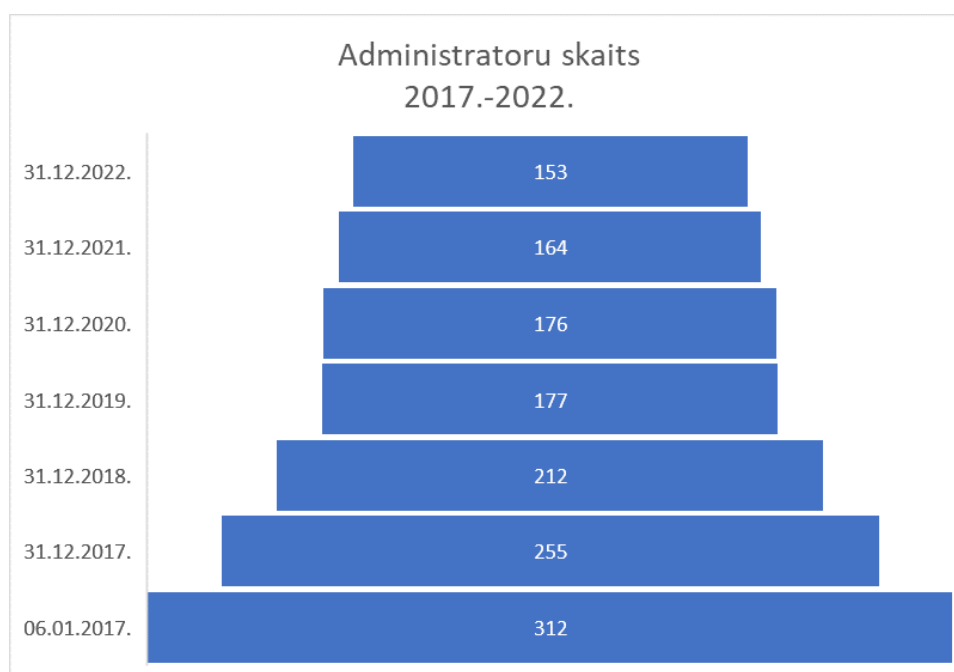
1. Administratoru skaits.
2. Klienta - parādnieka profils.
3. Skaidras naudas apgrozība.
4. Terorisma un proliferācijas finansēšana.
5. Citi ievainojamības faktori:
  - a. nav iespējas izvēlēties savu klientu;
  - b. likvidācijas un novēlota maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšana;
  - c. dokumentu nenodošana administratoram;
  - d. finansējuma neesamība.

3.1. Administratoru skaits

Piešķirtais vērtējums: zems

Atbilstoši [maksātnespējas reģistra](#) datiem 2022. gada beigās bija 153 administratori, no kuriem profesijā aktīvi darbojās 146 administratori, savukārt 7 administratoriem ir ierobežota amata darbība (t.i., [apturēta amata darbība](#) vai [administrators atstādināts no amata darbību veikšanas](#)).

Administrators profesijas reforma, kas tika uzsākta 2017. gadā, paredzēja normatīvo aktu izmaiņas, atbilstoši kurām administratoriem pēc iecelšanas amatā ik pēc diviem gadiem bija jākārt kvalifikācijas eksāmens. Šāds kvalifikācijas periods stiprināja administratoru kvalifikāciju, profesionalitāti un reputāciju. Attiecīgi kopš administratoru profesijas reformas sākuma administratoru skaits ir ievērojami samazinājies.

Aktuālais administratoru skaits ir pieejams [maksātnespējas reģistrā](#).⁶⁰

Apkopojot 2022. gada datus, Maksātnespējas kontroles dienests konstatēja, ka viena administratora lietvedībā ir vidēji 18 maksātnespējas procesi (pieci juridiskās personas maksātnespējas procesi un 13 fiziskās personas maksātnespējas procesi). Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, šie rādītāji liecina par adekvātu noslodzi, kas ļauj administratoram arī īstenot viņa Novēršanas likumā noteiktos pienākumus.

3.2. Klienta – parādnieka profils

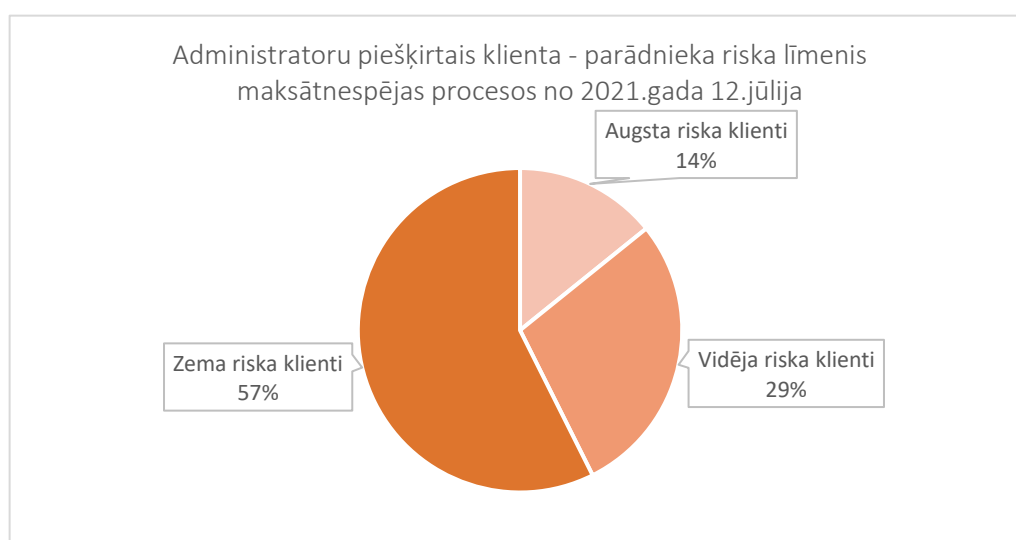
Piešķirtais vērtējums: zems

Novērtējot klienta profilu, ir iespējams secināt to, vai klients, ņemot vērā tā raksturojošās pazīmes, piemēram, ir politiski nozīmīga persona, nerezidents, vai tiem ir nepārskatāma vai sarežģīta juridiskā struktūra u.c., palielina NILL ļaunprātīgas izmantošanas risku. Minētās prasības var attiekties gan uz fiziskām, gan juridiskām personām vai struktūrām; tie var būt arī galalietotāji vai starpniecības uzņēmumi, ar kuru starpniecību produkti tiek nodrošināti galalietotājiem. Novērtējumā jāņem vērā visa veida klienti.

Novēršanas likuma subjekta pienākums ir veikt klienta izpēti tādā apjomā, lai tā izvērtējums atbilstu faktiski konkrētajā situācijā identificētajiem riskiem.⁶¹ Turklāt tieši Novēršanas likuma subjektam jāspēj pierādīt, ka klienta izpētes apjoms atbilst pastāvošajiem riskiem. Izpētes pasākumu mērķis ir iegūt tādu informācijas apjomu par klientu, kā arī par darījuma attiecību un gadījuma rakstura darījuma mērķi un paredzamo būtību, lai jau sākotnēji, nodibinot darījuma attiecības ar klientu, Novēršanas likuma subjektam būtu iespējas samazināt un novērst riskus tikt iesaistītam noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijā un terorisma finansēšanā.⁶²

Uz 2022. gada beigām ir aktīvi apmēram 2 400 maksātnespējas procesi.

63

⁶⁰ Maksātnespējas likuma 18. pants.

⁶¹ Novēršanas likuma 11.¹ panta pirmā daļa.

⁶² Skatīt Administratīvās rajona tiesas 2021. gada 21. oktobra spriedumu lietā Nr. A420253420.

⁶³ Administratoru aptaujas rezultāti sektorālā riska novērtējuma izstrādei.

Aptaujas rezultātus iesniegušie administratori arī norādīja, kurās saimnieciskās darbības jomās viņu administrētajos procesos ir bijuši augsta riska klienti. Saimnieciskās darbības jomas, kurās administratori visbiežāk identificē augsta riska klientus ir:

- 1) celtniecība;
- 2) veselības aprūpe, farmācija;
- 3) degvielas un citu naftas produktu tirdzniecība;
- 4) elektropreču tirdzniecība;
- 5) kravu pārvadājumi.

Saskaņā ar Maksātnespējas kontroles dienesta no 2021. gada 12. jūlija līdz 2022. gada 31. decembrim nodrošināto pārbažu 26 maksātnespējas procesos iegūto informāciju secināms, ka 15 gadījumos līdz Maksātnespējas kontroles dienesta veiktajai pārbaudei parādnieka riska noteikšanā nav ņemti vērā visi risku ietekmējošie faktori vai risku ietekmējošie faktori novērtēti neatbilstoši lietā esošajiem apstākļiem. Divos gadījumos no 26 parādnieka risku novērtēšana līdz pārbaudei nav veikta (viens gadījums saistāms ar maksātnespējas procesu, kas pasludināts pirms 2020. gada 1. janvāra). Vienā gadījumā zema riska klientam nepamatoti veikta padziļināta izpēte. Savukārt vienā gadījumā pārbaude vēl turpinās.

Saskaņā ar aptaujas rezultātiem lielākā daļa administratoru klientiem ir noteikts zems riska līmenis, vienlaikus, veicot uzraudzību, Maksātnespējas kontroles dienests konstatē gadījumus, kad administrators nav noteicis atbilstošu klienta riska līmeni (piemēram, kad nav pieejami dokumenti). **Attiecīgi Maksātnespējas kontroles dienests turpinās, izmantojot plānveida uzraudzības instrumentus (informatīvie materiāli, informatīvie pasākumi, rīcības nepareizības skaidrošana), skaidrot administratoriem klienta riska līmeņa noteikšanas aspektus.**

3.3. Skaidras naudas apgrozība

Piešķirtais vērtējums: neeksistē

Saskaņā ar Maksātnespējas likumā noteikto regulējumu par parādnieka mantas pārvaldīšanu, visi naudas līdzekļi, kurus administrators saņem, pārvaldot parādnieka mantu, ir noguldāmi kredītiestādes parādnieka kontā.⁶⁴ Līdz ar to maksātnespējas sektorā skaidras naudas aprīte nav atļauta, un riski, kas ar to saistāmi, principā nav saskatāmi.

Skaidras naudas līdzekļi administratora rīcībā var nonākt gadījumā, ja viņam tos līdz ar citu parādnieka mantu nodod parādnieka pārstāvis pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas, ja skaidra nauda ir izmantota parādnieka saimnieciskajā darbībā. Šādā gadījumā nodotais skaidrās naudas apmērs ir tieši atkarīgs no parādnieka komercdarbības veida un lieluma. Saskaņā ar administratoru sniegto informāciju, izteikta skaidras naudas apgrozība ir tādās saimnieciskās darbības nozarēs kā ēdināšana, mazumtirdzniecība, būvniecība.⁶⁵ Vienlaikus saņemot skaidras naudas līdzekļus no parādnieka pārstāvja, administratoram, izpildot Maksātnespējas likumā noteiktās prasības, tie ir jānogulda kredītiestādē.

⁶⁴ Maksātnespējas likuma 96. pants, 137. panta 1. punkts

⁶⁵ Administratoru aptauja sektorālā riska novērtējumam.

3.4 Terorisma un proliferācijas finansēšana

Piešķirtais vērtējums: zems

NRA tika secināts, ka terorisma finansēšanas ievainojamība Latvijā ir zema. Attiecīgi Maksātnešpējas kontroles dienestam novērtējuma periodā nav ziņu, kas liecinātu, ka administratori tiktu iesaistīti vai ka viņi aktīvi iesaistītos terorisma finansēšanā.

NRA tika secināts, ka proliferācijas ievainojamība Latvijā ir vidēji zema. Kopš iepriekš veiktā NRA, ņemot vērā Krievijas militāro uzbrukumu Ukrainai, ir būtiski pieaudzis piemērojamo sankciju apjoms, un tas ir skāris arī maksātnešpējas sektoru. Kaut arī šie gadījumi, kad maksātnešpējīgais parādnieks ir sankcionēta persona vai saistīts ar sankcionētu personu praksē nav daudz⁶⁶, tomēr tie parādīja, ka sektorā kopumā trūkst izpratnes, kā administratoram nodrošināt šādu procesu efektīvu un likumīgu gaitu, tostarp ievērojot Novēršanas likuma prasības.

Lai uzlabotu administratoru izpratni par starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju ievērošanu Maksātnešpējas kontroles dienests 2022. gada beigās publicēja [informatīvo materiālu "Par sankciju piemērošanu maksātnešpējas procesa administratora darbībā"](#), kā arī organizēja informatīvos pasākumus:

- ✓ 2021. gada 12. oktobrī tiešsaistē norisinājās Maksātnešpējas kontroles dienesta sadarbībā ar Finanšu un kapitāla tirgus komisiju organizētās apmācības administratoriem "Starptautisko sankciju risku pārvaldība";
- ✓ 2022. gada 20. decembrī tiešsaistē norisinājās Maksātnešpējas kontroles dienesta sadarbībā ar Finanšu izlūkošanas dienestu un Valsts policiju rīkotais bezmaksas informatīvais pasākums administratoriem "Mantas atsavināšana maksātnešpējas procesā un Novēršanas likuma prasību izpilde", kurā tostarp tika prezentēts Maksātnešpējas kontroles dienesta izstrādātais materiāls par sankciju piemērošanu.

Ņemot vērā, ka sankciju piemērošanas jautājums tuvākajā nākotnē būs aktuāls arī maksātnešpējas sektorā, Maksātnešpējas kontroles dienests turpinās šajā jautājumā izglītēt administratorus.

Vienlaikus jānorāda, ka attiecībā uz sankcionēta subjekta maksātnešpējas procesa administrēšanu ir vairāki būtiski vēl risināmi jautājumi, piemēram, par naudas līdzekļu, kas paliek pāri pēc visu kreditoru prasījumu apmierināšanas, glabāšanu, par kompetentās institūcijas atzinuma nepieciešamību procesa norisei un norēķinu konta atvēršanai u.c., kas ir risināmi likumdošanas ceļā. Maksātnešpējas kontroles dienests turpinās piedalīties šo jautājumu risināšanā.

---

⁶⁶ Uz šī novērtējuma sagatavošanas brīdi ir identificēti 2 gadījumi, kad maksātnešpējīgā juridiskā persona ir pakļauta sankcijām.

3.4. Citi ievainojamības faktori

3.4.1. Nav iespējas izvēlēties savu klientu

Piešķirtais vērtējums: vidēji zems

Ņemot vērā, ka administratoru konkrētajā maksātnespējas procesā ieceļ tiesa, izmantojot automatizētu un nejaušības principā balstītu administratoru pretendentu atlasī⁶⁷, administrators nevar izvēlēties savu klientu – maksātnespējīgo parādnieku. Tāpat administrators arī nevar atteikties īstenot darījuma attiecības ar savu klientu. Administrators kā valsts amatpersona maksātnespējas procesā veic valsts deleģētu funkciju - nodrošināt attiecīgā maksātnespējas procesa efektīvu un likumīgu norisi.⁶⁸ Attiecīgi administratora klienti nav administratora izvēlēti un viņam arī nav tiesību nevadīt konkrēto maksātnespējas procesu, pamatojoties uz to, ka, piemēram, klients ir augsta riska vai saistīts ar sankcionētu personu.

Administratoram ir tiesības lūgt tiesu atcelt viņu no konkrēta maksātnespējas procesa tikai atsevišķos Maksātnespējas likuma 23. pantā noteiktos gadījumos. Lai gan minētie noteikumi paredz administratora tiesības atkāpties no maksātnespējas procesa objektīvu apstākļu dēļ, ir nostiprinājusies tiesu prakse, ka ar objektīviem apstākļiem ir saistāmi administratora personīgie apstākļi, ne apstākļi, kas saistīti ar konkrētā procesa sarežģītību, finanšu trūkumu u.c. Līdz ar to šī tiesību norma nebūtu piemērojama, lai administrators atkāptos no pienākumu pildīšanas maksātnespējas procesā, pamatojoties uz nespēju veikt klienta izpēti u.c.

Administratoram arī nav iespējamā ilgstošas darījuma attiecības ar klientu, jo šo attiecību ilgums ir tieši pakārtots maksātnespējas procesa ilgumam. Katru reizi, kad administrators tiek iecelts maksātnespējas procesā, viņam jāveic maksātnespējīgā subjekta izpēte un jāizvērtē parādnieka slēgtie darījumi. Visbiežāk NILLTPF riski būs saistīti ar parādnieka veiktajām darbībām pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, ko administrators izvērtē, ņemot vērā viņam pieejamo informāciju. Šo bieži praksē apgrūtina apstākļi, ka administratoram daļēji vai pilnībā netiek nodoti visi dokumenti (skatīt 3.4.3. nodaļu).

3.4.2. Likvidācijas un novēlota maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšana

Piešķirtais vērtējums: augsts

Maksātnespējas procesam raksturīgs ievainojamības faktors, kas sekmē NILLTPF slēpšanu un kavē tā atklāšanu, ir saistīts ar darījumu izvērtēšanas novilcināšanu situācijās, kad parādnieks pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas nolēmis veikt likvidāciju. Praksē konstatēti gadījumi, kad likvidācija uzsākta ar mērķi novilcināt maksātnespējas pieteikuma iesniegšanu un secīgi – iespēju savlaicīgi atklāt NILLTPF. Iepriekš minēto secinājumu ir iespējams, cita starpā, apstiprināt ar administratoru aptaujas rezultātiem, saskaņā ar kuriem šādi maksātnespējas procesi ir 34 no 121 aptaujas rezultātu iesniegušo administratoru lietvedībā. Tas nozīmē, ka ar šādu situāciju saskaras 28%, t.i., gandrīz trešdaļa, aptaujas rezultātu iesniegušie administratori.⁶⁹

⁶⁷ Maksātnespējas likuma 19. pants.

⁶⁸ Maksātnespējas likuma 26. panta otrā daļa.

⁶⁹ Administratoru aptauja sektorālā riska novērtējumam.

Saistībā ar parādnieka slēgto darījumu izvērtēšanu jāmin, ka trīs gadi pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas ir laika posms, ko likumdevējs prezumējis kā kritisko, kura laikā slēgtie darījumi un parādnieka veiktās darbības varētu būt cēlonis maksātnespējai, kā arī tie ir radījuši zaudējumus kreditoriem. Vienlaikus tiesu praksē atzīts, lai gan par "aizdomu periodu" tiek uzskatīts laika periods trīs gadus pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas, tomēr tas var būt ilgāks, ja darījums ir slēgts ar ieinteresēto personu vai otra puse, slēdzot darījumu, zināja, ka ar darījumu tiks nodarīti zaudējumi parādniekam vai kreditoriem (iesaistīto pušu ļauns nolūks). Ņemot vērā minēto, negodprātīgi īstenojot likvidācijas procesu pirms maksātnespējas procesa, pastāv risks, ka administrators nespēs identificēt aizdomīgu darījumu, jo minētie darījumi neieklausies triju gadu periodā pirms parādnieka maksātnespējas procesa pasludināšanas dienas, tā valdes vai likvidatora darbības vai bezdarbības rezultātā. Komerclikums neparedz ierobežotu termiņu, kādā veicamas minētās darbības. Ja kapitālsabiedrības likvidācijas gaitā atklājas, ka likvidējamās kapitālsabiedrības mantas nepietiek, lai apmierinātu visus pamatotos kreditoru prasījumus, kā rezultātā tiek uzsākts kapitālsabiedrības maksātnespējas process, administrators iespējas konstatēt aizdomīgu darījumu ir atkarīgas no likvidatora darbības efektivitātes un izpratnes par iespējamu NILL veikšanu. Minētais ir attiecināms arī uz novēlotu maksātnespējas procesa pieteikuma iesniegšanu, kā rezultātā administrators var formāli aprobežoties ar darījumu izpēti (ja tādi vispār notikuši) tikai trīs gadu periodā, lai gan faktiski maksātnespēja un ar to saistītie darījumi iestājās agrāk.

Likvidāciju var izmantot NILLTPF īstenošanai, lai dalībniekiem sadalītu noziedzīgi iegūtus līdzekļus. Viens no šādiem gadījumiem ir nepamatoti izsniegto valsts piešķirto Covid-19 pabalstu izmaksāšana dalībniekiem likvidācijas procesā. Cits gadījums ir neaktīva uzņēmuma iegāde pirms likvidācijas, lai to izmantotu NILLTPF īstenošanai un naudas līdzekļu sadalīšana likvidācijas procesā.

Lai mazinātu ievainojamības faktoru ir nepieciešama tiesiskā regulējuma pilnveidošana likvidācijas procesa kontrolei.

3.4.3. Dokumentu nenodošana administratoram

Piešķirtais vērtējums: vidējs

Maksātnespējas procesam raksturīgs ievainojamības faktors, kas sekmē NILLTPF slēpšanu un kavē atklāšanu, ir praksē bieži konstatētā dokumentu nenodošana, iznīcināšana vai slēpšana, bieži inscenējot parādnieka dokumentu nodošanu īsi pirms maksātnespējas procesa ieceltam valdes loceklim, tostarp ārvalstniekam, vai nododot dokumentus un savu rīcību attaisnojot ar nepamatotu kapitāldaļu atsavināšanas darījumu. Iepriekš minēto secinājumu ir iespējams, cita starpā, apstiprināt ar administratoru aptaujas rezultātiem, saskaņā ar kuriem ar minēto situāciju ir saskārušies 78 no 121 administratoriem.⁷⁰ Tāpat statistikas dati par 2021. un 2022. gadā Maksātnespējas kontroles dienestā uzsāktajiem administratīvā pārkāpuma procesiem⁷¹ apliecina, ka apmēram 20-25% no visiem juridiskās personas maksātnespējas

⁷⁰ Administratoru aptauja sektorālā riska novērtējumam.

⁷¹ Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 180. panta otro daļu Maksātnespējas kontroles dienests veic administratīvā pārkāpuma procesu par šā likuma 179. pantā minētajiem pārkāpumiem, t.i. maksātnespējas procesa un tiesiskās aizsardzības procesa noteikumu pārkāpšanu.

procesiem parādnieka pārstāvji nesadarbojas ar administratoru un pilnībā vai daļēji nenodod parādnieka dokumentus.⁷²

Esošais tiesiskais mehānisms parādnieka grāmatvedības un darījumu pamatojošo dokumentu faktiskai iegūšanai un nodošanai administratoram maksātnespējas procesā ir neefektīvs. Lai arī parādnieka pārstāvim paredzēta gan civiltiesiskā, gan administratīvā atbildība par grāmatvedības dokumentu nenodošanu, kā arī krimināltiesiskā atbildība par dokumentu slēpšanu, iznīcināšanu vai viltošanu, tomēr minēto tiesisko līdzekļu piemērošana ir tikai atbildes reakcija uz pārkāpumu ar preventīvu mērķi līdzīgu pārkāpumu nepieļaušanai turpmāk, taču visbiežāk neveicina faktisku dokumentu nodošanu no tās personas puses, kurai attiecīgais tiesiskais līdzeklis ir piemērots. Tikai 21 no 121 aptaujas rezultātu iesniegušajiem administratoriem aptaujā norādīja, ka dokumentu nodošanu viņu administrētajos maksātnespējas procesos ir sekmējusi vēršanās pret parādnieka pārstāvi saistībā ar dokumentu nenodošanu/slēpšanu Maksātnespējas kontroles dienestā, Valsts policijā vai zaudējumu piedziņas prasības iesniegšanu tiesā.⁷³ Tiesiskais regulējums ir neefektīvs arī tādēļ, ka pārsvarā krimināltiesiski nav pierādāma dokumentu slēpšana maksātnespējas procesa laikā, savukārt civiltiesiski pārsvarā nav iespējams piedzīt zaudējumus saistībā ar atbildīgās personas slikto finansiālo situāciju un jau esošām citām tiesvedībām. Administratīvās atbildības mehānisms kopumā ir atzīstams par efektīvu līdzīgu pārkāpumu nepieļaušanas prevencijai, cita starpā, tādēļ, ka sankcijā ir paredzēta papildsoda piemērošana – aizliegums ieņemt noteiktus amatus komercsabiedrībās uz laiku no viena mēneša līdz pieciem gadiem. Tomēr tas ir neefektīvs līdzeklis dokumentu nodošanas nodrošināšanai no tās personas puses, pret kuru uzsākts administratīvā pārkāpuma process, ja par valdes locekli ar nodomu tiek iecelta persona, kuru minētie atbildības līdzekļi būtiski neietekmē (persona ar vieglprātīgu dzīvesveidu, lielām parādsaistībām, ārvalstnieks u.tml.).

Lai arī parādnieka dokumentu un pieprasītās informācijas nesniegšana administratoram no darījumos iesaistītajām personām ir risku paaugstinošs faktors, kā rezultātā kopsakarā ar citiem parādnieka riskiem var iestāties pamats ziņot par aizdomīgu darījumu, jāņem vērā, ka ziņojums var saturēt būtiskus kvalitātes trūkumus, neiekļaujot tajā visu Novēršanas likuma 31.⁵ pantā obligāti iekļaujamo informāciju. Neskatoties uz minēto, pārbaudēs konstatēts, ka administratori dokumentu neesamību ne vienmēr vērtē kā kritēriju, kas rada augtu NILLTPF risku. Vienlaikus

Lai mazinātu ievainojamības faktoru ir **nepieciešama tiesiskā regulējuma pārskatīšana** saistībā ar stingrāku atbildības noteikšanu par dokumentu nenodošanu, tostarp nosakot būtiskas negatīvas sekas par dokumentu nenodošanu vai apzinātu iznīcināšanu ne tikai maksātnespējas procesa laikā kā tas ir pašreizējā regulējumā, bet paredzot atbildību par darbībām, kas veiktas vēl pirms maksātnespējas procesa ar mērķi apgrūtināt procesa tiesisku norisi un darījumu izvērtēšanu.

Tāpat ir nepieciešama tiesiskā regulējuma pārskatīšana, paredzot kompetento institūciju pienākumu līdz ar lēmuma par parādnieka saimnieciskās darbības apturēšanu pieņemšanu, pieņemt lēmumu par aizlieguma atzīmes piemērošanu izmaiņām parādnieka pārvaldes institūciju (valde, padome, dalībnieku/ akcionāru sapulce) sastāvā.

⁷² 2021. gadā pasludināti 242 juridiskās personas maksātnespējas procesi un ierosināti 59 administratīvā pārkāpuma procesi pret parādnieka pārstāvjiem; 2022. gadā pasludināti 302 juridiskās personas maksātnespējas procesi un ierosināti 58 administratīvā pārkāpuma procesi pret parādnieka pārstāvjiem.

⁷³ Administratoru aptauja sektorālā riska novērtējumam.

šādos gadījumos būtiskas ir administratora aktīvas darbības informācijas iegūšanai un izpētei no pieejamajiem informācijas avotiem: norēķinu kontiem, publiskajiem reģistriem, darījumu partneriem.

3.4.4. Finansējuma neesamība

Piešķirtais vērtējums: vidējs

Maksātnespējas procesam raksturīgs ievainojamības faktors, kas sekmē NILLTPF slēpšanu un kavē atklāšanu, ir nesamērīgas izmaksas un līdzekļu trūkums administratoriem, lai iegūtu informāciju par klienta veiktajiem darījumiem vismaz trīs gadu periodā pirms maksātnespējas procesa.

Administratoram ir pienākums iegūt parādnieka bankas kontu izrakstus slēgtajos norēķinu kontos, lai veiktu visaptverošu maksājumu izvērtēšanu kopsakarā ar parādnieka nodotajiem dokumentiem par trīs gadu periodu (termiņš, kurā administratoram atbilstoši Maksātnespējas likumam ir pienākums izvērtēt parādnieka noslēgtos darījumus, nepieciešamības gadījumā tos apstrīdot). Maksātnespējas kontroles dienests praksē konstatē, ko vienlaikus norāda arī administratori, ka bankas komisijas izmaksas, lai iegūtu konta izrakstus par trīs gadu periodu, ir nesamērīgi augstas. Praksē ir situācijas, kad parādniekam ir vairāki konti, tostarp arī slēgtie konti, bet administratoram nav pieejami līdzekļi bankas komisiju maksājumu segšanai, lai iegūtu nepieciešamās kontu izdrukas. Attiecīgi administratori bieži minētās izmaksas sedz no saviem personīgajiem līdzekļiem, jo Novēršanas likuma un Maksātnespējas likuma prasību izpildes nodrošināšanai administratori nevar atkāpties no pienākuma izvērtēt parādnieka slēgtos darījumus. Vienlaikus priekšnoteikums, lai iegūtu vēsturisko informāciju par parādnieka veiktajiem darījumiem uz maksātnespējas procesa pasludināšanas brīdi aktīvajos norēķinu kontos, ir kontu lietošanas tiesību maiņa. Attiecīgi šādos gadījumos administratoram ir jāsedz komisijas maksājums par kontu lietošanas tiesību maiņu.

Tāpat problēmas pastāv gadījumos, kad bankas pie paraksta tiesību maiņas vai arī pie jauna norēķinu konta atvēršanas pieprasa segt komisiju maksājumu parādu (negatīvs atlikums). Šādos gadījumos, kad komisijas maksājumu parāda segšana nav samērīga ar maksātnespējas procesā pieejamiem naudas līdzekļiem, nav iespējama kontu lietošanas tiesību pārņemšana un līdz ar to kontu vēsturiskās informācijas izvērtēšana. Norēķinu kontu lietošanas pārņemšana ir būtiska NILL konstatēšanai, taču tā noteiktos gadījumos ir atkarīga no pieejamā finansējuma.

Lai arī no Maksātnespējas likuma regulējuma izriet iespēja maksātnespējas procesā piesaistīt finansētāju, lai segtu nepieciešamās izmaksas kontu izrakstu iegūšanā vai kontu lietošanas tiesību maiņu, tomēr maksātnespējīgās procesā iesaistītās personas neizrāda vēlmi ieguldīt papildu līdzekļus. Savukārt maksātnespējas procesa depozīts (var arī nebūt, ja maksātnespējas procesu lūdzis pasludināt darbinieks vai notikusi pāreja no tiesiskās aizsardzības procesa) tiek izmaksāts maksātnespējas procesa beigās (situācijā, ja maksātnespējas procesu ir lūdzis pasludināt kreditors). Saskaņā ar Maksātnespējas kontroles dienesta apkopotajiem datiem no visiem 2021. gadā pasludinātajiem juridiskās personas maksātnespējas procesiem 54% tika sastādīts ziņojums par mantas neesamību, bet 2022. gadā – 55%. Tas nozīmē, ka apmēram pusē juridiskās personas maksātnespējas procesu vienīgais administratoram pieejamais finansējums ir maksātnespējas procesa depozīts divu minimālo mēnešalgu apmērā, kura mērķis ir nodrošināt administratoru ar atlīdzību.

Līdz ar to praksē var būt gadījumi, ka kreditoru iebildumu neesamības gadījumā, maksātnespējas process var tikt izbeigts, neatklājot iespējamu NILL.

Vienlaikus, lai arī administratoriem EMUS ir pieejamas ziņas no Kontu reģistra par parādnieka norēķinu kontiem, kuri bijuši atvērti uz parādnieka vārda Latvijas kredītiestādēs, jāņem vērā, ka arvien biežāk parādnieki izvēlas atvērt norēķinu kontus arī ārpus Latvijas vai pat izmantot ārvalstu maksājumu iestādes, nereti ar mērķi izvairīties vai apgrūtināt naudas plūsmas izsekojamību. Gadījumos, kad parādniekam norēķinu konts ir atvērts iestādē ārpus Latvijas, pastāv liels risks, ka konta izraksti administratoram netiks izsniegti, ārvalstu kredītiestādes vai maksājumu iestādes nereaģēs uz administratora pieprasījumiem vai administratora rīcībā pat nenonāks informācija par šādu kontu esamību, kas rada ievērojamu NILLTPF risku.

Lai mazinātu ievainojamības faktoru ir **nepieciešama tiesiskā regulējuma pilnveidošana**, lai no kredītiestādēm iegūtā informācija par parādnieka darījumiem trīs gadu periodā pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas būtu bez maksas.

4. Draudu novērtējums

Piešķirtais vērtējums: vidēji zems

Pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas klienta slēgtu darījumu administrators nevar novērst, bet var iniciēt ar to, iespējams, saistītu noziedzīgu nodarījumu apkarošanu. Līdz ar to maksātnespējas jomā draudi, pirmkārt, saistāmi ar personu rīcību maksātnespējas procesa laikā, no kuras ir atkarīga gan parādnieka identifikācija, izpēte un pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas veikto darījumu izvērtēšana, gan likumīga maksātnespējas procesa norise. Samazinot minētos draudus, samazinās NILLTPF iespēja, izmantojot maksātnespējas procesu, kā arī iespēja, ka maksātnespējas procesa laikā netiek atklāti aizdomīgi darījumi, kas veikti pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas.

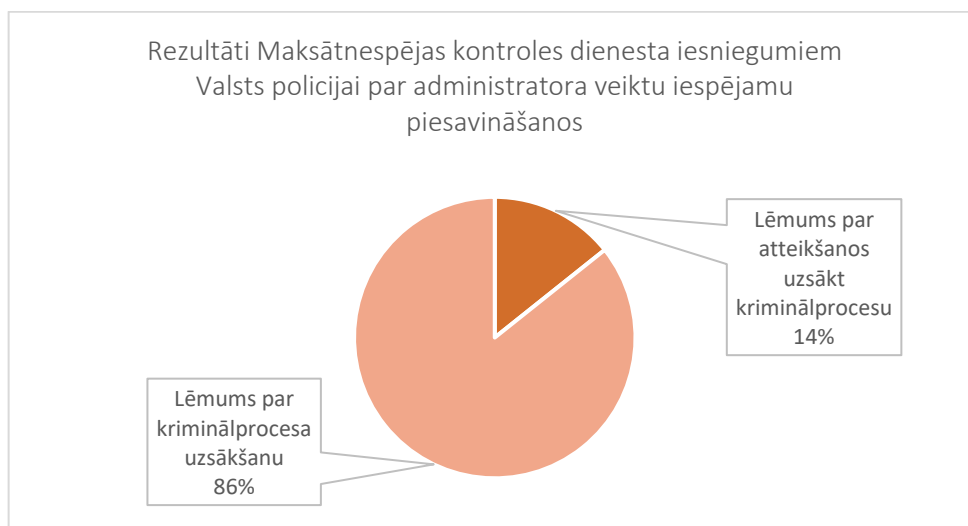
FID, veicot tiesību aizsardzības iestāžu iesūtītās informācijas par pārskata periodā no 2020. gada līdz 2022. gadam pēc Krimināllikuma 195. panta uzsāktajiem kriminālprocesiem un tajos iesaistītajiem sektoriem apkopošanu, neidentificēja maksātnespējas sektora iesaisti pārskata periodā uzsāktajos kriminālprocesos. Tomēr FID atzīmēja, ka esošā informācija var nebūt visaptveroša. Ņemot vērā statistikas vākšanas procesa specifiku un tā atkarību no plaša cilvēku loka, nav izslēdzams, ka maksātnespējas sektors kādā kriminālprocesā ir iesaistīts.

Ņemot vērā Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā esošo informāciju, draudi maksātnespējas jomā ir saistīti ar Krimināllikumā minētajiem noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu, noziedzīgiem nodarījumiem tautsaimniecībā, noziedzīgiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā un citiem noziedzīgiem nodarījumiem.

4.1. Noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu

No 2016. gada 18. februāra līdz 2022. gada 31. decembrim Maksātnespējas kontroles dienests 23 gadījumos ir vērsies Valsts policijā saistībā ar maksātnespējas procesā iesaistīto personu, iespējams, noziedzīgiem nodarījumiem pret īpašumu, tajā skaitā diviem, iespējams, krāpšanas gadījumiem un 21, iespējams, piesavināšanās gadījumu. 20 gadījumos ziņas sniegtas par administratoru rīcību, 3 – par citu personu rīcību.

No diviem gadījumiem, kad sniegtas ziņas par, iespējams, krāpšanu, vienā gadījumā Valsts policija ir uzsākusi kriminālprocesu (turpinās pirmstiesas izmeklēšana), otrā – pieņēmusi lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu.

Saskaņā ar minēto administratoru negodprātīga rīcība saistībā ar viņiem uzticētajiem naudas līdzekļiem ir radījusi lielākus draudus NILLTPF jomā. Vienlaikus vērsama uzmanība, ka saistībā ar, iespējams, piesavināšanos administratoru rīcībā 2021. gadā Maksātnešpējas kontroles dienests ir vērsies Valsts policijā tikai vienā gadījumā (pretstatā 7 gadījumiem 2017. gadā). Maksātnešpējas kontroles dienesta rīcībā esošā informācija norāda uz minētā drauda strauju un stabilu samazināšanos.

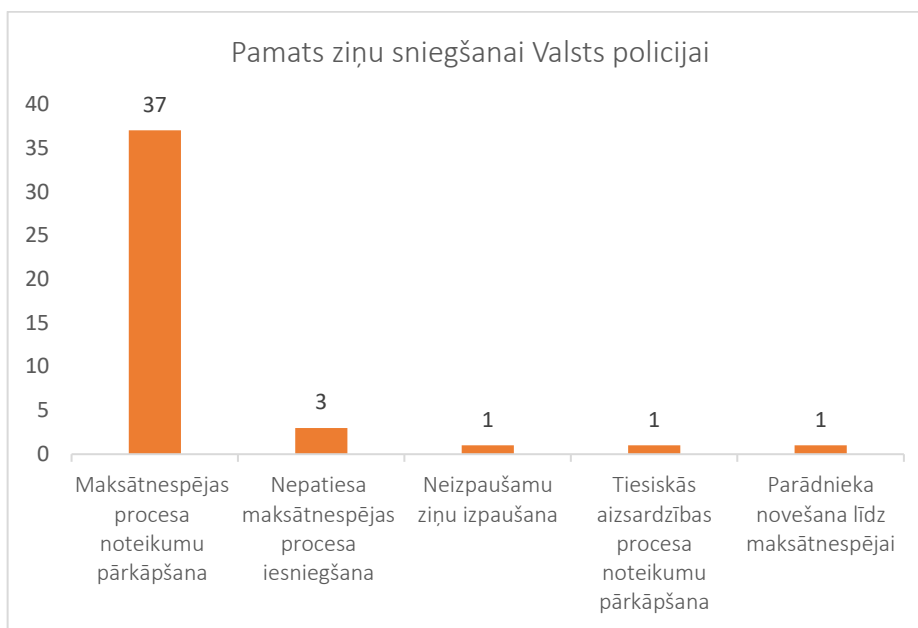
Naudas līdzekļu piesavināšanās iespēja saistāma ar administratora ekskluzīvo funkciju, kas saistīta ar pienākumu pārvaldīt parādnieka bankas kontu. Pēc juridiskās personas maksātnešpējas procesa pasludināšanas līdz juridiskās personas maksātnešpējas izbeigšanai administrators pārvalda parādnieka kontu, kurā noguldāmi naudas līdzekļi, kurus administrators saņem, pārvaldot parādnieka mantu. Tikai parādnieka norēķinu kontā ir iemaksājami naudas līdzekļi, kas saņemti parādniekam piederošās mantas pārdošanas rezultātā. Likuma izpratnē administratora kā krietna un rūpīga saimnieka rīcību raksturo naudas līdzekļu glabāšana norēķinu kontā, tādējādi nodrošinot naudas līdzekļu saglabāšanu. No minētā izriet, ka administrators ar parādnieka naudas līdzekļiem rīkojas tikai likuma ietvaros.

4.2. Noziedzīgi nodarījumi tautsaimniecībā

No 2016. gada 18. februāra līdz 2022. gada 31. decembrim Maksātnešpējas kontroles dienests vienā gadījumā ir vērsies Valsts policijā saistībā ar informāciju par administratora, iespējams, pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu maksātnešpējas procesā (kriminālprocess izbeigts) un vienā gadījumā – administratora, iespējams, apzināti nepatiesu maksātnešpējas procesa pieteikumu (kriminālprocess nodots prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai).

Saistībā ar citu personu, iespējams, izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem tautsaimniecībā no 2016. gada sākuma Maksātnešpējas kontroles dienests ir vērsies Valsts policijā 42 gadījumos, papildus sniedzot ziņas arī par trīs gadījumiem, kad persona nav savlaicīgi iesniegusi maksātnešpējas procesa pieteikumu.

No 37 gadījumiem, kad sniegtas ziņas par, iespējams, maksātnešpējas procesa noteikumu pārkāpšanu, 26 gadījumi saistāmi ar parādnieka dokumentu nenodošanu, kas dekriminalizēta kopš 2018. gada 1. janvāra un tiek skatīta administratīvā pārkāpuma procesa ietvaros. Tādējādi kopš 2018. gada 1. janvāra krasi samazinājies to gadījumu skaits, kad Maksātnešpējas kontroles dienests sniedz Valsts policijai ziņas par, iespējams, Krimināllikuma 215. panta pārkāpumiem.

Maksātnešpējas jomā saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem tautsaimniecībā Krimināllikumā paredzētā maksātnešpējas procesa noteikumu pārkāpšana kopsakarā ar parādnieka dokumentu nenodošanu rada lielākos draudus parādnieka slēgto darījumu izvērtēšanai un iespējamai NILLTPF gadījumu konstatēšanai un ziņošanai par tiem.

4.3. Noziedzīgi nodarījumi valsts institūciju dienestā

No 2017. gada līdz 2023. gadam KNAB 13 gadījumos ir izskatījis iesniegumus vai veicis pārbaudes par administratoru, iespējams, prettiesisku rīcību un vienā gadījumā ir izskatījis administratora iesniegtu ziņojumu par citas personas, iespējams, prettiesisku rīcību⁷⁴.

No kopumā 14 gadījumiem:

- 1) trīs gadījumi saistāmi ar, iespējams, kukuļa pieprasīšanu (visos gadījumos ir uzsākts kriminālprocess; divos gadījumos kriminālprocess nosūtīts prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai, bet vienā gadījumā – izbeigts saistībā ar personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess nāvi);
- 2) viens gadījums saistāms ar, iespējams, kukuļdošanu (pieņemts lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu);
- 3) viens gadījums saistāms ar, iespējams, kukuļa piedāvāšanu administratoram (uzsākts kriminālprocess; kriminālprocess nosūtīts prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai);
- 4) viens gadījums saistāms ar, iespējams, dienesta viltojumu (pieņemts lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu);

⁷⁴ Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2022. gada 28. februārī sniegtā informācija.

- 5) trīs gadījumi saistāmi ar, iespējams, prettiesiskām darbībām (visos gadījumos pieņemts lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu);
- 6) pieci gadījumi saistāmi ar, iespējams, piesavināšanos (četros gadījumos ir uzsākts kriminālprocess, no kuriem trīs gadījumos kriminālprocess nosūtīts prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai, bet vienā gadījumā – izbeigts saistībā ar personas, pret kuru uzsākts kriminālprocess, nāvi; vienā gadījumā KNAB veikta pārbaude noslēgta saistībā ar personas, par kuras rīcību pārbaude veikta, nāvi).

No minētās informācijas izriet, ka tikai nepilnos 36% gadījumu KNAB ir atteicis uzsākt kriminālprocesu. Savukārt lielākie riski saistībā ar iespējamām koruptīvām darbībām maksātnespējas jomā saistāmas tieši ar administratoru prettiesisku rīcību, kas izpaužas kā kukuļa pieprasīšana (vairāk nekā 21% gadījumu) un piesavināšanās (vairāk nekā 35% gadījumu). Lai gan vairāk nekā 21% gadījumu no kopējā gadījumu skaita saistāmi ar administratoru, iespējams, prettiesiskām darbībām, visos šajos gadījumos pieņemts lēmums par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu. Vienlaikus neviens gadījums, kas saistāms ar kukuļa pieprasīšanu vai piesavināšanos, nav rezultējies ar lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu.

Saistībā ar KNAB izskatīto iesniegumu vai veikto pārbauci maksātnespējas procesa jomā uzsākšanas laiku konstatējams, ka pa četriem gadījumiem ir saistāmi ar 2017. un 2020. gadiem, pa vienam gadījumam ir saistāmi ar 2018. un 2022. gadiem, bet pa diviem gadījumiem ir saistāmi ar 2019. un 2021. gadiem.

Nemot vērā minēto, periodā no 2017. gada līdz 2022. gadam nav konstatējamās likumsakarības par KNAB izskatīto iesniegumu vai veikto pārbauci maksātnespējas jomā samazināšanos vai palielināšanos. Vidēji ik gadu KNAB izvērtēja vairāk nekā divus gadījumus, kas saistāmi ar administratoru, iespējams, prettiesisku rīcību. No minētā secināms, ka Krimināllikuma XXIV nodaļā minētās darbības maksātnespējas jomā norāda uz nemainīga lieluma drauda esamību.

Korupcijas iespēja saskatāma administratora funkcijās, kas saistītas ar to ekskluzīvo kompetenci pārņemt parādnieka dokumentus un norēķinu kontus, izvērtēt parādnieka veiktos darījumus un parādnieka bijušo amatpersonu rīcību un atbildību, kā rezultātā administratoram ir ekskluzīvas tiesības pieņemt lēmumus gan par dažādu prasību celšanu tiesā, gan ziņu sniegšanu tiesībsardzības institūcijām un ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem. Proti, administratoram ir jāvērtē parādnieka veikto darījumu ietekme uz parādnieka aktīviem, kā arī jāvērtē, vai nav pieļauta nepamatota saistību palielināšana situācijā, kad parādnieks jau faktiski uzskatāms par maksātnespējīgu (novēlota maksātnespējas pieteikuma iesniegšana tiesā, jaunu saistību uzņemšanās, apzinoties, ka nespēs tās segt u.tml.) un vai darījumi nerada aizdomas iespējamam NILL. Tikai administratora rīcībā ir visaptveroša informācija darījumu izvērtēšanas kontekstā. Arī mantas pārdošanas procesā korupcijas drauds ir paaugstināts tajos maksātnespējas procesos, kuros administratoram jārealizē vērtīgi parādnieka aktīvi. Proti, administratora kompetencē ir pieņemt lēmumus par mantas pārdošanas veidu – ar izsoli vai bez, pārdot kā lietu kopību vai atsevišķi veikt mantas nosolītāja naudas līdzekļu izcelsmes pārbaudi. Jāņem vērā, ka kontroles pasākumi attiecībā uz šo funkciju izpildi ir ierobežoti.

4.4. Citi noziedzīgi nodarījumi

No 2016. gada 18. februāra līdz 2022. gada 31. decembrim Maksātnespējas kontroles dienests ir vērsies Valsts policijā arī saistībā ar informāciju par administratora, iespējams, prettiesisku

rīcību, kas izpaudās, kā dokumentu viltošana. Valsts policijā ierosināts kriminālprocess, kas vēlāk nodots prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai.

Nemot vērā to, ka šāds gadījums bija viens pēdējos septiņos gados, draudu līmenis ir zems. Tāpat Maksātnespējas kontroles dienesta rīcībā esošā informācija nenorāda uz minētā drauda palielināšanos.

Terorisma draudu līmenis pēdējos gados Latvijā nav mainījies un saglabājas relatīvi zems. Terorisma finansēšanas draudi vietējā mērogā ir zemi, jo ir zems terorisma draudu līmenis.⁷⁵

Maksātnespējas kontroles dienestam novērtējuma periodā nav ziņu, kas liecinātu, ka administratori klienta darījumu uzraudzībā nevērtē tā slēgtos darījumus no valsts un ģeogrāfiska riska aspekta (ja iesaistītas valstis ar augstu terorisma draudu līmeni). Vienlaikus tas nenozīmē, ka nevarētu pastāvēt iespēja, ka administratori riska pārbaudi neveic kritiski, tādējādi gan netieši, gan tieši iesaistoties terorisma finansēšanā.

NRA kopsavilkumā proliferācijas draudi Latvijā raksturoti kā vidēji zemi. Proliferācijas finansēšanai līdzekļi var nākt no dažādiem avotiem, kā piemēram, sankcionētas valsts līdzekļiem tiešā vai netiešā veidā, kāda proliferāciju atbalstoša uzņēmuma līdzekļiem vai arī no noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem. Pēc Maksātnespējas kontroles dienestā pieejamās informācijas šobrīd ir divi maksātnespējas procesi, kas saistīti ar sankcionētām personām, attiecīgi proliferācijas draudu līmenis maksātnespējas sektorā ir zems. Maksātnespējas kontroles dienests šiem procesiem pievērš pastiprinātu uzmanību.

---

⁷⁵ Nacionālais NILLTPF risku novērtēšanas ziņojums par 2017.-2019. gadu (kopsavilkums). Pieejams: <https://fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Riska%20zi%C5%86ojumi/Nacion%C4%81%C4%81%20NILLTPF%20risku%20nov%C4%93rt%C4%93juma%20zi%C5%86ojuma%20kopsavilkums.pdf>.

Kopsavilkums

SEKTORA VISPĀRĒJAIS RAKSTUROJUMS

Profesijā darbojas 152 administratori⁷⁶, no kuriem aktīvi ir 145 (7 administratoriem ir ierobežota amata darbība, t.i., [apturēta amata darbība](#) vai [administrators atstādināts no amata darbību veikšanas](#)). Pēc iecelšanas amatā administratoram ir pienākums reizi piecos gados kārtot kvalifikācijas eksāmenu⁷⁷, pēc kura nokārtošanas Maksātnespējas kontroles dienesta direktors pagarina administratora amata apliecības derīguma termiņu vēl uz pieciem gadiem. Par nepieciešamību organizēt administratoru eksāmenu, lai profesijā uzņemtu jaunus administratorus, lemj Maksātnespējas jautājumu konsultatīvā padome⁷⁸ pēc padomes locekļa vai Maksātnespējas kontroles dienesta direktora ierosinājuma⁷⁹, līdz ar to nav noteikts, cik regulāri jānodrošina jaunu administratoru iekļaušana profesijā.

Maksātnespējas likums paredz administratoram plašas pilnvaras maksātnespējas procesā, tostarp pilnvarojot administratoru pārņemt parādnieka mantu un rīkoties ar to, pieņemt lēmumus, kas ietekmē kreditoru intereses, kā arī kļūt par faktiski vienīgo maksātnespējīgā komersanta likumīgo vadītāju (amatpersonu) ar visplašākajām tiesībām pieņemt lēmumus un slēgt darījumus.⁸⁰

Administratoru konkrētajā maksātnespējas procesā ieceļ tiesa, izmantojot EMUS⁸¹ uzturēto administratoru pretendentu sarakstu un tiesu informatīvās sistēmas nodrošinātu automatizētu un nejaušības principā balstītu atlasīšanu.⁸² Līdz ar to administrators konkrētajā maksātnespējas procesā tiek iecelts pēc nejaušības principa un nevar izvēlēties savu klientu – maksātnespējīgo subjektu, kā arī nevar atteikties no darījuma attiecībām ar to.

Uzsākot 2023. gadu, ir aktīvi aptuveni 2 400 maksātnespējas procesi, attiecīgi vidēji viena administratora lietvedība ir 18 maksātnespējas procesi (pieci juridiskās personas maksātnespējas procesi un 13 fiziskās personas maksātnespējas procesi). Kaut administratoru skaits pēdējo gada laikā ir ar tendenci samazināties, vienlaikus ir samazinājies arī maksātnespēja procesu skaits. Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā, šobrīd administratoriem ir adekvāta noslodze, kas ļauj administratoram īstenot arī viņa Novēršanas likumā noteiktos pienākumus. No 2021. gada 12. jūlija⁸³ administratorus Novēršanas likuma prasību izpildē līdztekus katra patstāvīgi uzrauga divas uzraudzības un kontroles institūcijas – Maksātnespējas kontroles dienests un Administratoru asociācija, vienlaikus tikai Maksātnespējas kontroles dienests var piemērot administratoram sankciju par Novēršanas likuma pārkāpumu.⁸⁴ Kopumā šīs izmaiņas

---

⁷⁶ Atbilstoši maksātnespējas reģistra datiem uz 2023. gada 8. martu. Aktuālais administratoru skaits ir publiski pieejama informācija, ko var aplūkot [šeit](#).

⁷⁷ Maksātnespējas likuma 16.² pants.

⁷⁸ Maksātnespējas jautājumu konsultatīvā padome ir konsultatīva un koordinējoša starpnozaru institūcija, kuras darbības mērķis ir konsultēt tieslietu ministru maksātnespējas jomas attīstības jautājumos, kā arī veicināt politikas veidošanu un īstenošanu maksātnespējas jautājumos. Skatīt sīkāk: <https://likumi.lv/ta/id/167185-maksatnespejas-jautajumu-konsultativas-padomes-nolikums>.

⁷⁹ Maksātnespējas likuma 16.¹ pants.

⁸⁰ Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2015-03-01 secinājumu daļas 24.2. punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/278733-par-2014-gada-25-septembra-likuma-grozijumi-maksatnespejas-likuma-2-panta-un-2014-gada-30-oktobra-likuma-grozijumi-likuma-par-i...>

⁸¹ Elektroniskā maksātnespējas uzskaites sistēma.

⁸² Maksātnespējas likuma 19. pants.

⁸³ Likums "Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/324250-grozijumi-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-novēršanas-likuma>.

⁸⁴ Novēršanas likuma 45. panta pirmās daļas 10. punkts kopsakarā ar Novēršanas likuma 77. panta pirmo daļu.

normatīvajā regulējumā sektoru ietekmē negatīvi, jo pie apstākļiem, ka uzraudzību īsteno divas institucionāli neatkarīgas iestādes, nav iespējams īstenot vienotu un efektīvu uzraudzību sektorā.

SEKTORA IEVAINOJAMĪBA

Uzsākot patstāvīgi īstenot uzraudzību, Maksātspējas kontroles dienests no 2021. gada 12. jūlija līdz 2022. gada 31. decembrim ir nodrošinājis pārbažu veikšanu 26 maksātspējas procesos, veicot 9 neplānotas un 17 plānotas administratoru rīcības pārbaudes Novēršanas likuma prasību izpildē. No noslēgtajām pārbaudēm 13 pārbaudēs ierosināta sankciju piemērošana un 12 pārbaudēs izskaidrota administratora rīcības nepareizība un sagaidāmā rīcībā konstatēto pārkāpumu novēršanai.⁸⁵ 2021. gadā pieņēma vienu lēmumu par sankcijas – brīdinājuma, piemērošanu. Savukārt 2022. gadā Maksātspējas kontroles dienests sankcijas par Novēršanas likuma pārkāpumiem piemēroja 7 administratoriem: 3 lēmumi par brīdinājuma izteikšanu un 4 lēmumi ar kopējo piemēroto soda naudu 1 650 *euro* apmērā. Būtiskākie konstatētie pārkāpumi ir: ilgstoša ziņojumu nesniegšana FID par aizdomīgiem darījumiem, ilgstoša klienta izpētes neveikšana, ilgstoša informācijas nenoskaidrošana, vai parādnieka PLG neatbilst politiski nozīmīgas personas, politiski nozīmīgas personas ģimenes locekļa vai ar politiski nozīmīgu personu cieši saistītas personas statusam, nepārlicināšanās, vai nekustamā īpašuma atsavināšanas darījums nav uzskatāms par aizdomīgu un informācijas atklāšana trešajām personām par ziņošanas faktu FID.

Kopš 2020. gada 1. janvāra līdz 2022. gada decembrim goAML sistēmā kopsummā reģistrēti 79 ziņojumi un minētais rādītājs starp nefinanšu sektora likuma subjektiem atzīstams par salīdzinoši augstu. Iesnēgtajos ziņojumos galvenokārt norādītas šādas tipoloģijas: nav skaidra līdzekļu izcelsme un vai/ darījumu ekonomiskais pamatojums, jo klients nesniedz skaidrojumu, sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu (32), maksājumiem ir tranzīta maksājumu raksturs – naudas līdzekļi tiek pārskaitīti īsi pēc to saņemšanas kontā (10) un klienta konta apgrozījums un/vai citas pazīmes liecina par saimniecisku darījumu imitāciju (9), kas saskan ar sektorā identificētajām tipoloģijām. Jāatzīmē, ka reģistrēto ziņojumu pieaugums vienlaikus saistāms ar Maksātspējas kontroles dienesta uzraudzības aktivitātēm, jo savlaicīga ziņojuma nesniegšana ir viens no biežāk konstatētajiem pārkāpumiem.

SEKTORA DRAUDI

Maksātspējas sektorā saskatāms korupcijas drauds, kas saistīts ar administratoru ekskluzīvo kompetenci pārņemt parādnieka dokumentus un norēķinu kontus, izvērtēt parādnieka veiktos darījumus un parādnieka bijušo amatpersonu rīcību un atbildību. Arī naudas līdzekļu piesavināšanās iespēja saistāma ar administratora pienākumu pārvaldīt parādnieka naudas līdzekļus. Savukārt draudi, kas izriet no citu maksātspējas procesā iesaistīto personu rīcības, pamatā saistāmi ar maksātspējas procesa kavēšanu, pilnīgas informācijas un dokumentu nesniegšanu administratoram, kas savukārt liedz administratoram iespēju pilnvērtīgi izvērtēt parādnieka darījumus.

SEKTORA RISKI

Maksātspējas sektorā konstatētās tipoloģijas:

1. Finanšu līdzekļi tiek pārvietoti un strukturēti ar mērķi tos attālināt no sākotnējās izcelsmes vietas, simulējot šķietami legālus darījumus.

---

⁸⁵ Vienā lietā pārbaude vēl nav noslēgta.

2. Finanšu līdzekļi tiek pārvietoti un strukturēti ar mērķi tos attālināt no sākotnējās izcelsmes vietas, simulējot šķietami legālus darījumus, un līdzekļi tiek ieguldīti nekustamo īpašumu vai kustamās mantas iegādē.
3. Veicot fiktīvu aizdevumu izsniegšanu, līdzekļi tiek pārvietoti no sākotnējās izcelsmes vietas ar mērķi tos attālināt no līdzekļu ieguves avota.
4. Vietējo un ārvalstu juridisku personu, kas formāli neatbilst čaulas veidojuma pazīmēm, konti tiek izmantoti, lai fiktīvu darījumu aizsegā pārvietotu līdzekļus no sākotnējās izcelsmes vietas ar mērķi tos attālināt no līdzekļu ieguves avota.
5. Fiziskas personas neizskaidrojami ienākumi, par kuriem nevar gūt pārliecību par izcelsmi/labklājību.

Sektora riska līmenis novērtējams kā vidēji zems (0.33 balles). Ņemot vērā to, ka administratori ir kļuvuši par Novēršanas likuma subjektiem tikai 2020. gada 1. janvārī, NRA nav identificēti specifiski riski, kas būtu attiecināmi tieši uz maksātnespējas sektoru un administratoriem kā Novēršanas likuma subjektiem.

Sektora identificēto risku mazinošu pasākumu priekšlikumi.

1. Centralizēt uzraudzību Novēršanas likuma prasību izpildē attiecībā uz administratoriem un noteikt vienu uzraudzības un kontroles institūciju – Maksātnespējas kontroles dienestu un virzīt attiecīgus grozījumus Novēršanas likumā.
2. Piešķirt Maksātnespējas kontroles dienestam papildu 2 amata vietas Novēršanas likumā noteikto funkciju veikšanai un papildu finansējumu atalgojuma palielināšanai juriskonsultiem, kas īsteno Novēršanas likumā noteiktās funkcijas, tādējādi stiprinot iestādes kapacitāti.
3. Iekļaut NILLTPFN apmācību minimālā satura prasībās un veikt attiecīgus grozījumus Ministru kabineta noteikumos, lai administratora pretendenti pirms pieteikties eksāmenam apgūtu arī Novēršanas likuma prasības.
4. Turpināt veikt preventīvus uzraudzības pasākumus (informatīvo materiālu izstrāde, bezmaksas informatīvo pasākumu organizēšana, rīcības nepareizības izskaidrošana).
5. Izvērtēt iespējas, kā veicināt likuma subjektiem informācijas pieejamību par PLG attiecībā uz juridiskajām personām, kas ir reģistrētas ārvalstīs.
6. Veikt grozījumus normatīvajā regulējumā, lai no kredītiestādēm iegūtā informācija par parādnieka darījumiem trīs gadu periodā pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas būtu administratoriem pieejama bez maksas.